

7 / 2022

RAPPORT

**Evaluering av implementeringen av
RETHOS for studieprogrammene i
psykologi**

2022

NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – er et faglig uavhengig forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

NOKUTs samfunnsoppdrag, oppgaver og faglige uavhengighet er definert i universitets- og høyskoleloven og er nærmere spesifisert i forskrifter. I tillegg utfører NOKUT tilsyns- og forvaltningsoppgaver etter delegasjon fra departementet.

Formålet med NOKUTs virksomhet er å sikre og fremme kvalitet i utdanning ved

- å føre tilsyn med, informere om og bidra til å utvikle kvaliteten i norsk høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning
- å godkjenne og informere om utenlandsk utdanning og informere om mulighetene for godkjenning av utenlandsk utdanning og kompetanse i Norge

NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning, høyere yrkesfaglig utdanning og godkjent høyere utenlandsk utdanning.

NOKUT bruker sakkyndige i akkrediteringer, tilsyn, evalueringer, godkjenning av utenlandsk utdanning og prosjekter.

Du kan lese mer om arbeidet vårt på nokut.no.

NOKUT er sertifisert som miljøfyrtårn

Tittel	Evaluering av implementeringen av RETHOS for studieprogrammene i psykologi
Forfatter(e)	Sakkyndige: Kristine Rensvik Viddal (leder) – NTNU, Hilde Therese Johansen – NAV, Vibeke Moe – UIO (del 1) Fra NOKUT: Magnus Haakens, Marte Bogen Sinderud, Åsne Kalland Aarstad og Katrine Kronen (del 2 og del 3)
Dato	22.02.2022
Rapportnummer	7-2022
ISSN-nr	1892-1604

© NOKUT Oppgi NOKUT som opphav ved bruk av materiale.

Forord

Denne rapporten omhandler implementeringen av retningslinjene for helse- og sosialfagutdanningene, RETHOS.

NOKUT har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet evaluert implementeringen av RETHOS gjennom tre ulike deler:

- Kartlegging av etterlevelse av de nasjonale retningslinjene. Her presenteres det vurderinger fra sakkyndige om studieplanene ved institusjonene er i tråd med de nasjonale retningslinjene.
- Kartlegging av institusjonenes erfaringer. Her presenteres en oppsummering av institusjonenes erfaring med studieplanarbeidet.
- Kartlegging av tjenestenes erfaringer. Her presenteres tjenestenes erfaringer med samarbeidet om utviklingen av nye studieplaner.

Gjennom denne tilnærmingen ønsker vi å frembringe kunnskap om hvordan prosessen rundt selve implementeringen av retningslinjene har vært, både for institusjonene og for tjenestene.

De viktigste bidragene til evalueringens datagrunnlag er de sakkyndige komiteenes vurderinger, institusjonenes selvevalueringer og intervjuer med representanter fra tjenestene som har vært involvert i samarbeidet om utviklingen av studieplaner.

Vi håper rapporten gir et nyttig bidrag til videreutviklingen av RETHOS som styringssystem og til institusjonenes arbeid med å videreutvikle studieplanene sine.

Innhold

1 Om evalueringen av implementeringen av RETHOS	7
1.1 Fagområder	8
1.2 Kartlegging av etterlevelse	9
1.3 Kartlegging av institusjonenes erfaringer	9
1.4 Tjenestenes erfaringer	10
1.5 Leserveileder	10
2 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Universitetet i Oslo	11
2.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet	11
2.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen	11
2.3 Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?	17
2.4 Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?	18
3 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet	19
3.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet	19
3.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen	19
3.3 Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?	25
3.4 Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?	26
4 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Universitetet i Bergen	27
4.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet	27
4.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen	27
4.3 Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?	33
4.4 Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?	33
5 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	35
5.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet	35

5.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen	35
5.3. Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?.....	40
5.4. Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?	40
6 Komiteenes overordnede betraktninger fra evalueringen av implementeringen av RETHOS	42
7 NOKUTs sammenfatning av institusjonenes erfaringer fra implementeringen av RETHOS	45
7.1 Retningslinjenes anvendelighet	45
7.2 Mulighet for lokal tilpasning	45
7.3 Samarbeid med tjenestene	46
7.4 Samarbeid med andre fagområder	46
7.5 Samarbeid med andre aktører	47
7.6 Andre uforutsette konsekvenser	47
8 NOKUTs sammenfatning av tjenestenes erfaringer fra implementeringen av RETHOS	48
8.1 Organisering	48
8.2 Rekruttering	49
8.3 Praktisk gjennomføring	50
8.4 Tidsutfordring.....	51
8.5 Samarbeid etter RETHOS	51

Sammendrag

De nye nasjonale retningslinjene for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS) er en del av et nytt styringssystem. Intensjonen er at de nye retningslinjene skal bidra til at nyutdannede kandidater har en likeverdig sluttkompetanse som imøtekommer tjenestenes kompetansebehov.

Implementeringen av retningslinjene er inndelt i tre faser, der den første fasen begynte høsten 2020. Kunnskapsdepartementet har gitt NOKUT i oppdrag å evaluere implementeringen av retningslinjene. Formålet er å framskaffe informasjon som er nyttig for videreutviklingen av RETHOS som styringssystem og institusjonenes studieplanarbeid.

Evalueringen omfatter åtte fagområder, og i denne rapporten presenteres funnene fra psykologutdanningene. Evalueringen tar for seg tre områder: Vurdering av etterlevelse mellom studieplaner og de nye retningslinjene, institusjonenes erfaringer med implementeringen og tjenestenes erfaring med implementeringen.

Vurderinger av etterlevelse utført av en sakkyndig komite

Institusjonene er godt i gang med implementeringen av de nye retningslinjene, men alle studieplanene er ikke ferdigstilte på vurderingstidspunktet. Sakkyndigkomiteens vurdering er at studieplanene som foreligger og planene for ferdigstilling vil resultere i studieplaner som er i tråd med de nasjonale retningslinjene. Komiteen har imidlertid noen bemerkninger som institusjonene bør se nærmere på i fremtidige revideringer. Komiteen trekker blant annet fram omfang og fordeling av praksis som punkter institusjonene bør arbeide videre med.

Institusjonenes erfaring med implementeringen

Overordnet opplever institusjonene at retningslinjene er anvendbare, og at de bidrar til en mer enhetlig kompetanse. Samtidig uttrykker flere at retningslinjene er detaljerte og legger opp til et høyt nivå, noe som kan være krevende å oppfylle innenfor utdanningens rammer. Til tross for detaljeringsgraden i retningslinjene opplever institusjonene at det er et visst rom for å bevare sine individuelle profiler.

Tjenesterepresentantenes erfaring med implementeringen på tvers av fagområdene

Tjenesterepresentantene har ulike erfaringer med implementeringen, men de har klare meninger om hva som skal til for å sikre et godt samarbeid. De ønsker å bli involvert tidlig i prosessen, slik at de kan være med og påvirke den overordnede tematikken i studieplanarbeidet. Videre bør det være en bredde i utvalget av tjeneste- og studentrepresentanter. Det kommer også fram at det er viktig at institusjonene følger opp tjenesterepresentantene godt både før, underveis og etter innspillsprosesser, slik at de er godt informert om forventninger til arbeidet, kan forankre innspill i egen virksomhet og se resultater av samarbeidet.

1 Om evalueringen av implementeringen av RETHOS

I St.meld. nr. 13 (2011–2012)¹ og St.meld. nr. 16 (2016–2017)² ga Stortinget tilslutning til en rekke forslag for å styrke kvaliteten og relevansen i de helse- og sosialfaglige utdanningene. Det vises her til at helse- og velferdstjenestene ikke har god nok innflytelse på det faglige innholdet, og at utdanningene er for statiske. Disse forholdene fører til at kompetansen til nyutdannede kandidater ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer tjenestenes kompetansebehov og brukernes behov for kvalitet i tjenestene. Meldingen konkluderer med behov for bedre styring og bedre mekanismer på nasjonalt nivå for å sikre at situasjonen bedres.

RETHOS er et svar på stortingsmeldingen og er en del av et nytt styringssystem for disse utdanningene. Utdanningene skal nå reguleres etter følgende modell:

1. UH-loven som gir hjemmel for faglig styring av utdanningene gjennom rammeplaner.
2. Forskrift om felles rammeplan for alle grunnutdanningene. Rammeplanen fastsetter felles formål og felles innhold for alle grunnutdanningene. Den setter også rammer for arbeidet med retningslinjer for hver enkelt utdanning.
3. Forskriftsfestede retningslinjer for hver enkelt utdanning.

I motsetning til det tidligere styringssystemet skiller ikke RETHOS mellom rammeplanstyrte og ikke rammeplanstyrte utdanninger. I det nye systemet vil alle grunnutdanningene forholde seg til en felles rammeplan og fagspesifikke retningslinjer. Videreutdanninger og masterutdanninger er imidlertid ikke omfattet av punkt 2.

Målet med det nye styringssystemet er at utdanningene er framtidsrettede og i tråd med tjenestenes kompetansebehov. Styringssystemet skal føre til at tjenestene og brukerne skal få økt innflytelse på det faglige innholdet i utdanningene. Retningslinjene skal også «sikre et nasjonalt likeverdig faglig nivå, slik at kandidatene som uteksamineres har en felles sluttkompetanse, uavhengig av utdanningsinstitusjon».

De nasjonale retningslinjene skal være førende for institusjonenes eget arbeid med utdanningene, ikke minst utviklingen av lokale studieplaner. I RETHOS' mandat blir det slått fast at det «skal være handlingsrom innenfor retningslinjene til faglig utvikling, nyskaping og institusjonell tilpasning ved den enkelte institusjon».

For å ivareta hensynet både til et nasjonalt likeverdig faglig nivå og institusjonenes handlingsrom er læringsutbyttene i retningslinjene helt sentrale. Institusjonene har frihet til å legge til, omformulere eller dele opp læringsutbytter i studieplanene. De kan derimot ikke gjøre endringer som bidrar til at studenten ikke oppnår læringsutbyttene. «Likeverdig» er et viktig begrep. Studentenes sluttkompetanse skal ikke være «lik», men «likeverdig».

Prosjektet eies av departementsråden i Kunnskapsdepartementet (KD) og har en styringsgruppe som består av ekspedisjonssjefene fra KD, Arbeids- og sosialdepartementet (ASD), Barne- og familiedepartementet (BFD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD). Retningslinjene utvikles av nasjonale programgrupper for de spesifikke fagområdene.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-13-20112012/id672836/>

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/>

Programgruppene er sammensatt av representanter fra universitets- og høyskolesektoren, tjenestene samt studenter. Nettopp den sterke representasjonen fra tjenestene inn i disse programgruppene er et viktig grep for å nå målet om at praksisfeltet skal ha større påvirkningskraft på innholdet i utdanningene.

RETHOS er organisert i tre faser. Fase 1 er tidligere rammeplanstyrte utdanninger, fase 2 er utdanninger som ikke var regulert igjennom rammeplaner og fase 3 er videreutdanninger. Fase 1 og 2 ble implementert av studieprogrammene i studieårene 2020–21 og 2021–22. Fase 3 er foreløpig ikke implementert.

Fagområder		
Fase 1 ³	Fase 2 ⁴	Fase 3 ⁵
Barnevernspedagog Bioingeniør	Audiograf Klinisk ernæringsfysiolog	Helsesykepleier Barnevern (master)
Ergoterapeut Fysioterapeut Radiograf Sosionom Sykepleier Vernepleier	Farmasøyt Medisin Tannlege Optiker Ortopediingeniør Psykolog Tannpleier Tanntekniker Paramedisin	Anestesisykepleier Barnesykepleier Intensivsykepleier Operasjonssykepleier Kreftsykepleier Psykisk helse og rus Jordmor Psykomotorisk fysioterapi Manuellterapi
Samisk sykepleierutdanning (iverksettes fra 2023)		

I forbindelse med implementeringen av de nasjonale retningslinjene i lokale studieplaner har Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) fått i oppdrag fra KD å evaluere implementeringen for fase 1 og fase 2 utdanningene. Evalueringen skal bidra med kunnskap om implementeringen av retningslinjene og erfaringer rundt dette. Evalueringen vil med det bidra til å bygge et kunnskapsgrunnlag om RETHOS som kan benyttes i videre styringsarbeid.

Hensikten med evalueringen er å kartlegge

1. implementeringen og etterlevelsen av RETHOS
2. institusjonenes erfaringer med implementeringen av RETHOS
3. tjenestenes involvering og erfaringer med samarbeidet rundt utviklingen av ny studieplan.

Fremgangsmåte

1.1 Fagområder

Evalueringen er rettet inn mot fase 1- og fase 2-utdanninger, men omfatter ikke alle utdanningene. NOKUT har foretatt et utvalg etter følgende kriterier: evalueringen skulle

dekke en god bredde av fase 1- og fase 2-utdanningene innenfor prosjektets økonomiske rammer. For å redusere evalueringspresset i sektoren kunne utdanninger også velges bort dersom de nylig har vært gjenstand for andre typer evalueringer eller kartlegginger.

Følgende utdanninger fra fase 1 og fase 2 ble inkludert i evalueringen:

Fase 1	Fase 2
Barnevernspedagog	Medisin
Sosionom	Psykologi
Ergoterapi	Tannpleie
Bioingeniør	Paramedisin

1.2 Kartlegging av etterlevelse

I utformingen av ny studieplan har studieprogrammene hatt frihet til å legge til, omformulere eller dele opp læringsutbytter i studieplanen. Den institusjonelle friheten fører til variasjon i utformingen av studieplanene, noe som er viktig for å ivareta studiestedenes individuelle profil. Den naturlige variasjonen gjør det imidlertid vanskelig å vurdere om helheten i en studieplan er i tråd med de nye retningslinjene uten fagkompetanse. For å imøtekomme behovet for fagkompetanse i vurderingen av etterlevelse i de nye studieplanene, ble arbeidet derfor gjennomført av en sakkyndiggruppe. Sakkyndiggruppen består av tre sakkyndige fra fagfeltet, der to kommer fra academia og en fra tjenestene. NOKUT har utformet oppdraget til de sakkyndige og har bidratt til organiseringen av sakkyndiggruppene. Utover dette har de sakkyndige gruppene arbeidet og levert sine innstillinger og konklusjoner uavhengig av NOKUT. De sakkyndiges tolkninger og konklusjoner er derfor deres egne.

Sakkyndiggruppen for psykologiutdanningen bestod av:

Kristine Rensvik Viddal | NTNU (leder)

Hilde Therese Johansen | NAV

Vibeke Moe | UIO

I tilfeller der en av de sakkyndige er vurdert å være inhabil i vurderingen av et studieprogram, har sakkyndigvurderingen blitt gjennomført av de to resterende sakkyndige.

For å vurdere etterlevelse, har sakkyndiggruppene vurdert oppdaterte studieplaner opp mot de nasjonale retningslinjene. Studieplanene som ble vurdert ble overlevert NOKUT på forsommeren 2021. Sakkyndiggruppene har også hatt tilgang på selvevalueringer fra studieprogrammene for å se studieplanarbeidet i kontekst.

1.3 Kartlegging av institusjonenes erfaringer

For å kartlegge studieprogrammenes erfaringer med retningslinjene og implementeringen av disse ble studieprogrammene bedt om å svare på en selvevaluering. Selvevalueringen gir studieprogrammene muligheten til å beskrive hvordan de har jobbet med utviklingen av

den nye/reviderte studieplanen, beskrive hvordan de har samarbeidet med tjenestene og/eller andre fagområder samt uttrykke hvordan de opplever at de nye retningslinjene gir rom for lokal tilpasning. De konkrete spørsmålene i selvevalueringsskjemaet er lagt ved som vedlegg 1.

Den delen av rapporten som omtaler studieprogrammenes erfaringer er sammenfattet av NOKUT på bakgrunn av disse selvevalueringene. Sammenfatningen er gjort på tvers av studieprogrammene, men med bruk av konkrete eksempler fra ulike studieprogram.

1.4 Tjenestenes erfaringer

For å samle data om tjenestenes erfaringer gjennomførte NOKUT en rekke intervjuer med tjenesteaktører som har bidratt inn i utviklingen av studieplaner ved ulike studieprogram.

Intervjuobjektene ble valgt ut på grunnlag av informasjon i studieprogrammenes selvevalueringer. Kriteriet for utvelgelsen av intervjuobjektene var at selvevalueringen viste til et samarbeid av et slikt omfang at intervjuer med tjenestene kunne belyse samarbeidet ytterligere. Totalt ble det gjennomført 14 digitale intervjuer, enten som fokusgrupper eller enkeltintervjuer. Intervjuene omfattet 30 respondenter fra fem av de åtte fagområdene. De tre fagområdene som ikke ble inkluderte var medisin, psykologi og tannpleie. Disse ble valgt bort til fordel for flere intervjuer med andre fagområder der beskrivelsene av samarbeid med tjenestene ga mer utfyllende beskrivelser i tråd med seleksjonskriteriet.

Utvalgsmetoden medfører en skjevhet, da utvalget kun reflekterer studieprogram som har beskrevet et samarbeid med tjenestene i selvevalueringene sine, noe som ikke er tilfellet for alle selvevalueringene. Her refererer vi ikke til fagområdene som ikke ble intervjuet. Vi finner eksempler på studieprogram som ikke har samarbeidet med tjenestene om utviklingen av ny studieplan i de fleste fagområdene. Til tross for at utvalgsmetoden medfører en skjevhet, er det en forutsetning at tjenestene har vært involvert i studieplanarbeidet for å kunne utale seg om et slikt samarbeid.

Informantene ble identifisert igjennom selvevalueringene eller ved direkte kontakt med studieprogrammene. Det bemerkes at denne rekrutteringsmetoden ville kunne kompromittere intervjuobjektens anonymitet ovenfor studieprogrammene, noe som kan ha påvirket respondentenes svar. Full anonymitet var ikke mulig å oppnå, da det kun er et fåtall tjenesterepresentanter per studiested (ofte mellom en og fem), og studieprogrammene har naturligvis god kjennskap til disse. For å ivareta respondentenes anonymitet presenteres resultatene fra intervjuene på tvers av fagområdene. Fremstillingen av intervjuene på tvers av fagområdene ble også vurdert som faglig forsvarlig, da det var relativt mye overlapp mellom de ulike fagområdene.

1.5 Leserveileder

Rapporten er strukturert i tre deler etter problemstillingene. I del 1 presenteres sakkyndiggruppens vurdering av hvorvidt studieplanene ved de ulike studiestedene er i tråd med de nye nasjonale retningslinjene. I del 2 presenteres en oppsummering av institusjonenes erfaringer med studieplanarbeidet. I del 3 presenteres tjenestenes erfaringer med samarbeidet om utviklingen av nye studieplaner.

2 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Universitetet i Oslo

2.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet

Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo (UiO) utviklet i 2017–2018 en ny studieplan for profesjonsutdanningen i psykologi. Denne ble vedtatt av instituttets programråd i 2018 og ble implementert fra og med kullet som begynte høsten 2018.

Etter at retningslinjene ble forskriftsfestet vinteren 2020, nedsatte programrådet en arbeidsgruppe for å kvalitetssikre studieplanen i samsvar med retningslinjene. Mot sommeren 2020 ble det sendt ut en oversikt til de emneansvarlige for å kvalitetssikre innholdet mot undervisningen. Det var kjent at studieforløpet hadde mangelfull dekning av det samiske aspektet, og det var allerede før sommeren 2020 etablert dialog mellom ansatte ved psykologisk institutt og de andre lærestedene med psykologutdanning samt dialog med Samisk nasjonal kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus (SANKS) og Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM). Det ble i evalueringen sommeren 2020 identifisert kompetanseområder som ikke var godt nok dekket, blant annet ledelse. I tillegg ble studieprogrammet justert for å få på plass bedre dekning av blant annet kvalitativ metode, vitenskapsteori, forskningsetikk og digital kompetanse. Studieplanen ble fulgt opp våren 2021 for på nytt å kvalitetssikre innholdet i de ulike emneområdene med faktisk undervisning.

2.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen

Komiteen vurderer at det generelt er god etterlevelse av retningslinjene i studieplanen ved UiO. Instituttet har blant annet implementert et tydelig fokus på det nye satsningsområdet helsefremming og forebygging og inkludert yrkesorienterte emner allerede fra første semester.

Når det gjelder kravet til progresjon, stiller imidlertid komiteen spørsmål ved plasseringen av ekstern hovedpraksis. Selv om forskriften ikke angir når ekstern hovedpraksis skal gjennomføres, er det like fullt en implisitt forventning til økende grad av selvstendighet i praksisperiodene (se også pkt. 2.2.7).

Det synes også å være en sårbarhet i programmet ved at summen av praksisopplæringen kan innebære at en del studenter til dels spesialiserer seg enten i barn-, voksen-, eller nevropsykologi, fremfor å oppnå en bredere klinisk kompetanse. Det å sikre tilstrekkelig utrednings- og behandlingskompetanse, både med barn og voksne, vurderes som sentralt for harmoniseringen av psykologutdanningen (se også pkt. 2.2.8).

2.2.1 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «vitenskapsteori og psykologiens historie» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsene for kompetanseområdet «vitenskapsteori og psykologiens historie» er at kandidaten skal ha 1) bred kunnskap om den historiske utviklingen av psykologi som vitenskapelig disiplin, 2) ferdigheter i å analysere og forholde seg kritisk til samtidens psykologiske teorier, til vitenskapene generelt og sitt eget fagområde spesielt og 3) generell kompetanse i å analysere og reflektere innenfor dette kompetanseområdet.

Ved Psykologisk institutt, UiO, gjenfinnes de aktuelle læringsutbyttebeskrivelsene for «vitenskapsteori og psykologiens historie» i emnene *PSYC1203 Perspektiver på psykologi og vitenskap* og *Exphil03* (filosofi- og vitenskapshistorie og etikk), som begge er lagt til det første studieåret. Både psykologiens historie og vitenskapsteoretiske perspektiver tas også igjen i flere emner senere i studieløpet. Blant annet i emnet *PSYC4310 Psykologisk behandling og behandlingsforskning*, hvor kandidaten får innføring i nøkkelbegreper, teorier og modeller innen sentrale psykoterapitradisjoner. Emnet gir også innføring i sentrale vitenskapsteoretiske forankringer.

2.2.2 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsene for kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» er at kandidaten skal 1) ha inngående kunnskap om kvalitative og kvantitative forskningsmetoder, 2) ha inngående kunnskap om forskningsetikk, lovgivning, regelverk, prinsipper og rutiner for forskning og formidling, 3) kunne analysere og forholde seg kritisk til faglige kilder og strukturere og formulere faglige resonnementer, 4) selvstendig begrunne valg og bruk av metodiske verktøy og under veiledning, planlegge, gjennomføre og formidle resultatene av et selvstendig, avgrenset forskningsprosjekt og 5) anvende relevant forskningslitteratur i teoretisk, empirisk og praktisk sammenheng og anvende sin informasjons- og forskningskompetanse til faglig oppdatering.

Det er sannsynliggjort at de aktuelle læringsutbyttene er innfridd i studieplanen til Psykologisk institutt, UiO. Psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling er et tema i flere emner og gjennom flere semestre. Fra 1. semester hvor kandidaten får innføring i metode (*PSYC1100*) til hovedoppgaven (*PSYC6100*) i 11. og 12. semester, hvor kandidaten skal planlegge, gjennomføre og formidle resultat av et selvstendig, avgrenset forskningsprosjekt.

Læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet gjenfinnes også i emnene *PSYC1202 Profesjonsforberedende 1*, *PSYC1201 Sosialpsykologi*, *PSYC2104 Kvantitativ metode A*, *PSYC3100 Kvalitativ metode*, *PSYC3103 Kvantitativ metode B*, *PSYC2410 Wechslertester* og *PSYC4310 Behandlingsforskning*.

2.2.3 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområder» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsen for kompetanseområdet «psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområde» er at kandidaten 1) har avansert teoretisk, empirisk og anvendt kunnskap innenfor biologisk psykologi, utviklingspsykologi, personlighetspsykologi, kognitiv psykologi og sosialpsykologi, 2) kan analysere og forholde seg kritisk til teorier, metoder og forskningsresultat, og analysere og anvende kunnskap fra basaldisiplinene og 3) har generell kompetanse i å formidle basalfaglig kunnskap og bruke kunnskap fra basaldisiplinene til å bidra til faglig nytenkning.

Det er sannsynliggjort i studieplanen at læringsutbyttene for kompetanseområdet «psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområder» er innfridd. Ved UiO får kandidaten gjennom de tre første studieårene avansert teoretisk, empirisk og anvendt kunnskap innenfor sosialpsykologi, utviklingspsykologi, personlighetspsykologi, kognitiv psykologi og biologisk psykologi. Kompetanseområdet gjenfinnes også i senere emner, og dette synes å gi god progresjon.

Sosialpsykologi gjenfinnes eksempelvis i emnet *PSYC1201*, men også i *PSYC3511 Helsefremmende og forebyggende arbeid, kultur- og samfunnspsykologiske perspektiv*, hvor kandidaten får innføring i kultur- og samfunnspsykologiske tenkemåter. Utviklingspsykologi gjenfinnes primært i to emner, *PSYC1210 Introduksjon til utviklingspsykologi* og et emne med fokus på hva som hemmer eller fremmer utvikling av psykiske vansker hos barn og unge (*PSYC4320*). Personlighetspsykologi gjenfinnes i innføringsemnet *PSYC1220* og i syvende semester i *PSYC4320 Anvendt personlighetspsykologi*. Biologisk og kognitiv psykologi gjenfinnes i *PSY2230 Kognitiv nevrovitenskap* og *PSYC2231 Biologisk psykologi og genetikk*.

2.2.4 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsen for kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» er at kandidaten skal 1) ha avansert kunnskap om risiko- og beskyttelsesfaktorer knyttet til utvikling av psykiske vansker og lidelser gjennom livsløpet, 2) inngående kunnskap om lette, moderate og alvorlige psykiske lidelser, inkludert samsykelighet, traumereaksjoner, suicidalitet, rus og avhengighet, 3) inngående kunnskap om ulike evidensbaserte behandlingsteorier, 4) selvstendig kunne utrede, diagnostisere og behandle psykiske lidelser og evaluere effekten, 5) selvstendig anvende relasjonelle ferdigheter som er sentrale i terapeutiske allianser og 6) anvende kunnskaper og ferdigheter til å integrere forskning, klinisk ekspertise og pasientens egenskaper og ønskemål for å tilpasse utredning og behandling.

UiO tilbyr en omfattende portefølje av klinisk relevante emner. Blant disse finner vi emner som dekker bredden i psykopatologi, så som *PSYC3300 Psykopatologi*, hvor kandidaten får inngående kunnskap om lette, moderate og alvorlige psykiske lidelser samt hvordan disse varierer på tvers av grupper og kulturer og *PSY4330 Klinisk nevropsykologi* som gir inngående kunnskap om ulike funksjonsnedsettelse. I tillegg er det flere emner som dekker

aktuell utredningskompetanse, som for eksempel *PSYC2410 Wechslertester*, hvor kandidaten får erfaring med å teste barn, *PSYC4315 Utredning av psykiske forstyrrelser hos voksne, relasjonskompetanse og praksis*, hvor kandidaten f.eks. lærer å beherske strukturerte diagnostiske intervju og *PSYC4330 Klinisk nevropsykologi*, hvor kandidaten får nevropsykologisk testkompetanse.

Videre tilbys det en rekke emner som dekker sentral behandlingskompetanse, så som det nevnte *PSYC4315*, hvor kandidaten også lærer å ta opp en sykehistorie og etablere en terapeutisk relasjon. Dette emnet inneholder for øvrig forpraksis med voksne. Et annet eksempel er *PSYC5315 Forpraksis, utredning av tilstandsbilder og behandling av barn og unge* som tar for seg sentrale kliniske tilstandsbilder i barne- og ungdomsalder, ulike problemstillinger når barn og unge kommer til psykologisk behandling, og ulike innfallsvinkler avhengig av barnets alder og problematikk. Forpraksis i psykisk helsevern (BUP) er inkludert i dette emnet. Studentene har i samme semester (9.) også emnet *PSYC5301 Psykologisk arbeid med familier og systemer* som gir en innføring i klinisk arbeid som involverer flere enn (primær)pasienten.

I tillegg gis det emner som dekker klinisk kompetanse innenfor helsefremming og forebygging, som for eksempel *PSYC4415 Helsefremmende og forebyggende arbeid (4): psykologisk arbeid i førstelinjetjenesten* og emner som integrerer betydningen av kultur i anvendt og klinisk sammenheng (f.eks. *PSYC3220 Personlighetspsykologi 2*).

PSYC6320 Praktikum er intern praksis som foregår i 11. og 12. semester. Her kan studentene velge fordypning ved en av instituttets klinikker: Klinikk for dynamisk psykoterapi, Klinikk for integrativ psykoterapi, Klinikk for nevropsykologi, Psykosepraktikum eller Klinikk for barne- og familierapi. De fire første internklinikene gir psykoterapeutisk opplæring med voksne, mens den siste gir terapiopplæring knyttet til behandling av barn og deres familie.

Psykologisk institutt beskriver for øvrig at det planlegges å innføre to langsgående kliniske fordypningsemner (*PSYC6330* og *PSYC6340*). Det ene emnet skal følge den internklinikken (praktikum) som kandidaten har valgt, mens det andre emnet går på tvers av de ulike internklinikene. Det sistnevnte betrakter komiteen som et viktig ledd i bedre å sikre kompetanse på tvers av de ulike kliniske fordypningene. For selv om det er sannsynliggjort i studieplanen at læringsutbyttene for kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» er innfridd, synes ikke studieplanen å sikre at alle kandidater får en like grundig opplæring i utrednings- og behandlingsforløp for både voksne og barn.

2.2.5 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsene for kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» er at kandidaten har 1) avansert kunnskap om hvordan biologiske, psykologiske, sosiale, sosioøkonomiske, kulturelle, samfunnsmessige og fysiske faktorer samvirker i å hemme og fremme menneskers helse, utdanning, arbeidsdeltakelse og levekår, bedringsprosesser og livskvalitet gjennom livsløpet. Videre skal kandidaten ha 2) bred kunnskap om menneskerettighetene, sammenhenger mellom arbeid og helse og etiske, epidemiologiske og helseøkonomiske begrunnelser for tiltak, 3) kritisk vurdere kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid og selvstendig anvende metoder og

arbeidsformer, 4) kunne anvende kunnskap om psykisk helse og ferdigheter til å kartlegge ressurser og risikofaktorer i en avgrenset populasjon, 5) veilede andre og planlegge og gjennomføre tiltak som fremmer arbeidsdeltakelse og god arbeidshelse og 6) bidra til at brukere og borgere medvirker i utvikling av likeverdige tjenester for alle grupper i samfunnet og planlegge, lede og gjennomføre prosjekter.

Ved Psykologisk institutt, UiO, er læringsutbyttene for kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» gjenfunnet i emner som *PSYC2502 Profesjonsforberedende 4/Innføring i helsefremmende og forebyggende arbeid*, *PSYC3501 Sosial- og helsepsykologi* som skal gi kandidaten kunnskap om empiriske studier av intervensjoner knyttet til blant annet rusatferd, stressmestring, ensomhet og mobbing, *PSYC3511 Kultur- og samfunnspsykologiske perspektiver*, som skal gi kandidaten kunnskap om et rettighetsbasert perspektiv i arbeidet med helsefremmende og forebyggende virksomhet og *PSYC4415 Helsefremmende og forebyggende arbeid (4): psykologisk arbeid i førstelinjetjenesten*, som skal gi kandidaten inngående kunnskap om tiltak rettet mot følgende temaer: vold og overgrep i nære relasjoner, mobbing og vold i skolen, psykisk helse i skolen, veiledning av nye foreldre, barnehage-, skole- og klasseledelse, arbeid i barnevernet, tidlig intervensjon etter kriser og katastrofer, barn med funksjonshemming eller andre sårbare barn, arbeid med minoriteter og arbeid med eldre.

Det er sannsynliggjort at kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» i hovedsak er innfridd ved UiO. Det synes imidlertid å være en sterkere betoning av helsefremmende og forebyggende tiltak rettet mot barn og unge i forhold til kriser og katastrofer og i mindre grad fokus på tema som for eksempel hva som hemmer og fremmer god arbeidsinkludering i befolkningen. Samtidig fremgår det av egen-evalueringen at kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» er et fokusområde som skal videreutvikles. Komiteen bemerker videre at problemstillingen ovenfor også synes å gjelde de andre utdanningsinstitusjonene.

2.2.6 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologrollen, kommunikasjon og ledelse» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsen for kompetanseområdet «psykologrollen, kommunikasjon og ledelse» er at kandidaten skal 1) kunne anvende grunnprinsipper for veiledning og konsultasjon og anvende kunnskap om helse- og velferdssystemet, lover, regelverk og i sin tjenesteutøvelse, 2) ha kunnskap om inkludering, likestilling og ikke-diskriminering, slik at denne kan bidra til å sikre likeverdige tjenester for alle og 3) anvende sine kunnskaper og ferdigheter til dokumentasjon og kommunikasjon, og forholde seg kritisk til egne verdier, roller og fungering i møte med brukere og samarbeidspartnere og søke bistand ved behov. Kandidaten skal også 4) kritisk reflektere over etiske dilemmaer knyttet til prioritering av psykologiske intervensjoner og 5) anvende kunnskap om andre faggruppers kompetanse til å samhandle på tvers av virksomheter og nivåer samt initiere samhandling for å skape gode og sammenhengende tjenester overfor brukere.

Det er sannsynliggjort i studieplanen at læringsutbyttene tilknyttet “psykologrollen, kommunikasjon og ledelse” er innfridd. Kompetanseområdet blir dekket gjennom hele studieløpet. Fra 1. til 4. semester er det plassert fire profesjonsforberedende emner. Disse skal gi grunnlag for å utvikle egen personlighet- og relasjonskompetanse, som er et sentralt kunnskapsgrunnlag for utredning og behandling. Parallelt med dette arrangeres en

seminarrekke med vektlegging av selvrefleksjon og selvutvikling, der den samme gruppen av studenter følger hverandre over de fire semestrene. Disse gruppene kan fortsette som selvstyrte selvutviklingsgrupper fra 5. semester, med tilbud om veiledning. Denne langsgående organiseringen av rolleutvikling synes å være et heldig grep.

Kompetanseområdet blir også dekket i andre emner, så som *PSYC3511 Helsefremmende og forebyggende arbeid* og *PSYC5410 Hovedpraksis og etikk*. UiO har også beskrevet at det blir opprettet et nytt emne, *Ledelse, samhandling og gruppedynamikk* i 6. eller 9. semester. Dette er beskrevet som et ferdighetsbasert emne hvor kandidaten gjennom øvelser og veiledning skal bli trygg i rollene som gruppe medlem og gruppeleder.

2.2.7 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til studiets oppbygging

Retningslinjene setter som krav at det skal være en tydelig progresjon gjennom studieløpet, både innen teoretisk og empirisk kunnskap, forskningsmetode, ferdighetstrening og praksis. Studiemodellen er basert på at veiledet ferdighetstrening, og intern og ekstern praksiserfaring med ulike pasient- og brukergrupper, er integrert med undervisning i basalfag, anvendte fag og forskningsmetode gjennom hele studieløpet. Gjennom studiet skal kandidaten utvikle ferdigheter i kommunikasjon, alliansebygging, samarbeid og dokumentasjon. Kandidaten skal trene på ulike metoder for psykologisk utredning og intervensjon.

Psykologisk institutts studieplan viser at krav til tydelig progresjon gjennom studieforløpet i all vesentlighet er innfridd. For det første ved gradvis og lineær progresjon, som for eksempel fra bred og inngående kunnskap til avansert kunnskap innenfor et kompetanseområde eller fra bredt basalt kunnskapsgrunnlag til avansert og mer spisset anvendelse av psykologisk kompetanse (som fra basaldisipliner til psykologisk utredning og behandling). For det andre ved sirkulær eller gjentakende progresjon, ved at studieplanen beskriver hvordan prosessuell kunnskapsheving blir ivaretatt på en systematisk og langsgående måte, som for eksempel at det fra studiestart til studieslutt er fokus på at kandidaten skal utvikle relasjonelle ferdigheter som er nødvendige for å utøve rollen som psykolog.

Når det gjelder kravet til progresjon, stiller vi som nevnt spørsmål ved plasseringen av ekstern hovedpraksis og intern praksis. Som det eneste psykologprogrammet har studentene ved UiO først ekstern hovedpraksis og deretter praktikum (internklinisk opplæring). Forskriften angir ikke når hovedpraksis skal gjennomføres, men det er en implisitt forventning til økende grad av selvstendighet i praksisperiodene. Komiteen vurderer at det kan kreve mer oppfølging av praksistilbydere når ekstern praksis er plassert forut for intern praksis. Det kan også være slik at praksistilbydere kunne fått enda mer attraktive praksiskandidater dersom praktikum ble tilbudt før ekstern hovedpraksis. Selv om det innebærer fordeler å legge praktikum sist i studieløpet, som for eksempel erfaringen studenten tar med seg fra hovedpraksis, synes ikke dette å veie opp for ulempene denne ordningen potensielt kan innebære for studenter og praksistilbydere. Når det gjelder kravet til løpende skikkethetsvurdering, som kunne vært et argument for sen praktikum, bør studentene i alle tilfelle være fulgt opp tett allerede fra første studieår og forut for hovedpraksis.

2.2.8 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til praksisstudier

Retningslinjene setter som krav at praksisstudiene skal utformes slik at de sikrer at læringsutbyttene oppnås. Det totale praksisomfanget utgjør minimum 40 uker, hvorav hovedpraksis skal være 20 uker fulltids sammenhengende utplassering i relevante helse- og velferdstjenester, mens de resterende 20 ukene kan gjennomføres som praksisstudier eller som intern praksis. Retningslinjene setter som krav at praksisstudiene skal bestå av flere praksisperioder. De skal inneholde variert erfaring i arbeid med ulike alders- og målgrupper og psykologiske problemstillinger innenfor helse- og velferdstjenester på ulike nivåer.

Psykologisk institutt vektlegger at praksiselementene skal være integrert gjennom hele studieløpet. Allerede i de profesjonsforberedende emnene, fra 1. til 4. semester, er det lagt vekt på samarbeid med fagfolk fra ulike felt hvor psykologer jobber som en integrert del av undervisningen, slik at kandidaten raskt får innblikk og kjennskap til psykologers arbeidssted. I løpet av 3. og 4. semester skal kandidaten være ved en praksisarena hvor denne får erfaring med evnekartlegging av skolebarn. I 6. semester deltar kandidaten i prosjektarbeid knyttet til kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende arbeid» (PSYC3511). Fra 7. semester og utover har kandidaten eksternpraksis i emnene PSYC4315 *Utredning av psykiske forstyrrelser hos voksne*, PSYC4415 *Helsefremmende og forebyggende arbeid (4): psykologisk arbeid i førstelinjetjenesten* og PSYC5315 *Forpraksis utredning av tilstandsbilder og behandling av barn og unge*. I 10. semester er kandidaten i hovedpraksis, og deretter har kandidaten internpraksis/praktikum i 11. og 12. semester (PSYC6320).

Komiteen har samtidig noe bekymring knyttet til krav til praksisarenaer, noe som er en utfordring for alle utdanningsinstitusjonene. Utdanningsinstitusjonene og helseforetakene har et lovfestet forpliktende samarbeid, og dette synes jevnt over å fungere godt. Gjennomgående beskriver utdanningsstedene, inkludert UiO, at det er mer krevende å få til systematisk forankret samarbeid med tjenestesteder utenfor helseforetakene. Samtidig understrekes det fra komiteens side at utdanningsinstitusjonen jobber systematisk med ulike tjenestesteder utenfor helseforetakene i kommunen, med å etablere og videreutvikle praksisarenaer for kandidatene, både knyttet til hvor kandidatene har praksis og når kandidatene har praksis.

Et annet bekymringsmoment angår retningslinjenes krav og intensjon om at kandidatene skal kunne følge utredning- og behandlingsforløp både for barn og voksne. Riktignok får alle studenter noe erfaring med utredning og behandling både med voksne (PSYC4315 i 7. semester) og barn (PSYC5315 i 9. semester), men i 11. og 12. semester velges klinisk ferdypning enten i voksenbehandling eller behandling av barn. Dette synes å være en spesialisering som kan gå utover tilstrekkelig bredde i den kliniske sluttkompetansen.

2.3 Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?

Komiteen har tillit til at kandidatene ved studieprogrammet i all vesentlighet oppnår intendert læringsutbytte som er fastsatt i retningslinjene, og at intensjonen om integrert undervisning og ferdighetstrening i all hovedsak er innfridd. Det synes som at UiO jobber systematisk med å kvalitetssikre allerede eksisterende læringsutbytter og samtidig arbeider

med å implementere læringsutbytter for kompetanseområder som ikke tidligere var til stede i studiemodellen.

Som nevnt over vurderer vi imidlertid at studiemodellen har en sårbarhet fordi studenter *kan* foreta valg som innebærer en spesialisering på bekostning av forskriftsfestet kompetanse. Dette kan eksempelvis skje dersom en student først søker seg til ekstern hovedpraksis ved et distriktpsikiatrisk senter for voksne, for deretter å velge praktikum ved en av internklinikene for voksne. Da er det vanskelig å se at læringsutbyttene knyttet til klinisk barnepsykologi blir tilstrekkelig oppfylt.

2.4 Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?

Psykologisk institutt angir i egnevalueringen at de har benyttet seg av mulighet for lokal tilpasning. Instituttet har en lang og rik tradisjon i terapiopplæring i sine egne interne klinikker, og dette er opprettholdt i den nye studieplanen. Med tanke på den grundige kliniske opplæringen som er mulig å tilby når man drifter egne klinikker, er dette en høyst ønsket tilpasning sett fra komiteens ståsted.

Samtidig er det som nevnt noen utfordringer hva angår timingen av den internkliniske opplæringen (praktikum), og det er usikkerhetsmomenter knyttet til hvorvidt alle får tilstrekkelig praksis med både klinisk voksenpsykologi og klinisk barnepsykologi. I det videre arbeidet med å utvikle studieplanene oppfordrer vi UiO til å revurdere plasseringen av praktikum samt å sikre at alle kandidater får tilnærmet lik bredde i sin kliniske sluttkompetanse.

3 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

3.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet

Profesjonsstudiet ved Institutt for psykologi, ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT) gjennomgikk en større revisjonsprosess i det som da var et 1+5-årig studieløp forut for innføringen av den nasjonale retningslinjen for psykologutdanningen. Bakgrunnen for denne revisjonen var en ekstern evaluering av studieprogrammet som instituttet selv initierte.

Den reviderte studieplanen gjaldt fra kullet som startet i 2016 (med opptak til det femårige profesjonsstudiet i 2017), og emnene ble revidert fortløpende i følge med progresjonen gjennom studieløpet for dette kullet. Institutt for psykologi ved UiT hadde to medlemmer i den nasjonale programgruppen for psykologutdanning og kunne dermed ta hensyn til hovedsignaler derfra i revisjonsarbeidet før retningslinjene var klare.

Fordi instituttet besluttet å gå over til å ta opp studenter fra Samordna opptak fra og med høsten 2020, det vil si å endre profesjonsstudiet fra et 1+5-årig til et 6-årig integrert profesjonsstudium, ble studieplanen igjen revidert. Dette skjedde parallelt med RETHOS-arbeidet.

Den nye studieplanen forelå høsten 2020. Det opplyses at det første studieåret i hovedsak har blitt beholdt som før, det vil si at et emne som gir en innføring i generell psykologi fortsatt er plassert i 1. semester, og at *Examen philosophicum*, *Psykologiens historie* og *Psykologisk metodologi* er plassert i 2. semester. I den nye studieplanen er det tillegg lagt inn et fellesemne for alle helsefagutdanningene på fakultetet i 1. semester. Dette skal blant annet bidra til å oppfylle deler av felles læringsutbytter. Dette arbeidet ledes av Det helsevitenskapelige fakultet. Det opplyses i selvevalueringen at de fleste av endringene som er gjort i ny studieplan, er oppdatert i emnebeskrivelsene, og at gjenværende emnebeskrivelser blir revidert i løpet av de neste 1–2 årene. De fleste RETHOS-endringer skjer samtidig over hele studieløpet, mens noen større endringer forventes å ta litt lengre tid å implementere. Dette gjelder blant annet praksis gjennom studieløpet, hvor instituttet er avhengig av avtaler med flere typer praksisplasser enn de har per dags dato.

3.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen

Overordnet sett vurderer komiteen at forskriftens læringsutbyttebeskrivelser er godt integrert i studieplanen ved UiT. De ulike kompetanseområdene er stort sett dekket på en god måte, og særlig er utviklingen av den profesjonsforberedende emnerekken et godt grep i den nye studieplanen.

Det er imidlertid en bekymring knyttet til at omfanget av praksis er noe lavt. Dette må økes for å tilfredsstille forskriften. I tillegg er det en bekymring knyttet til hvorvidt alle studenter får tilstrekkelig erfaring med ulike aldersgrupper (både barn og voksne) og ulike

praksisarenaer (både kommune og spesialisthelsetjeneste). Dette blir viktige områder for UiT å arbeide videre med.

3.2.1 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «vitenskapsteori og psykologiens historie» i den nye studieplanen?

Ved profesjonsutdanningen i psykologi ved UiT dekkes kompetanseområdet «vitenskapsteori og psykologiens historie» i hovedsak i det første studieåret. I emnebeskrivelsene for emnene *FIL-0700 Ex. phil.*, *PSY-1020 Psykologiens historie og fenomenbeskrevet psykologi* og *PSY-1022 Psykologisk metodologi* gjenfinner vi sentrale læringsutbytter for dette kompetanseområdet.

Siden dette er innføringsemner, er det imidlertid vanskelig å tenke seg at studentene – allerede så tidlig i studieløpet – kan analysere teoretiske, forskningsmessige, etiske og kliniske problemstillinger ut fra en vitenskapsteoretisk forståelse på et avansert nivå. Mer avansert kompetanse innen vitenskapsteoretisk forståelse, og ikke minst det å analysere etiske og kliniske problemstillinger, fordrer kunnskap og erfaring med slike problemstillinger. At det er en stor avstand til slike tema, som først kommer senere ut i studiet, er et dilemma som reises av UiT i selvevalueringen. For at studentene skal oppnå et læringsutbytte som skissert i retningslinjen, anbefales det derfor at temaene integreres også senere i studieløpet.

3.2.2 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» i den nye studieplanen?

Kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» synes å være godt dekket i studieplanen. Læringsutbyttebeskrivelsene for metode og akademisk formidling kan gjenfinnes i flere emner i studieløpet, særlig er kvantitativ og kvalitativ forskningsmetode gitt god plass. Det gis noe introduksjon til dette temaet allerede i 1. semester i fellesemnet for alle helsefagutdanningene. Deretter kommer emnene *PSY-1022 Psykologisk metodologi* i 2. semester, *PSY-1511 Statistikk og metode I* i 3. semester, *PSY-1512 Statistikk og metode II* i 4. semester, *PSY-1513 Statistikk og metode III* i 5. semester og *PSY-1514 Kvalitativ metoder* i 8. semester. Metode-emnene har en tydelig progresjon, hvor de første emnene gir en innføring som følges opp med mer avanserte kurs i studieløpet helt frem til *PSY-2901 – Hovedoppgaven* i 11. semester. Her skal studentene blant annet vise at de kan anvende relevant psykologisk forskningsmetode, drøfte etiske forhold knyttet til bruk av data, kilder og sitering og under veiledning gjennomføre et selvstendig forskningsarbeid.

Læringsutbyttene for akademisk formidling gjenfinner vi også flere steder gjennom studieløpet; både i 4. og 5. semester gjennom emnene *PSY-2553 Cognitive psychology and dissemination of science* og *PSY-1702 Vitenskapelig formidling*. Det er også andre emner hvor vi gjenfinner læringsutbyttet å formidle relevant forskning og beherske psykologfaglige uttrykksformer, slik som *PSY-1608 Profesjonsforberedende VI* i 8. semester. Her skal studentene holde kurs for en ekstern samarbeidspart innen et helsepsykologisk tema. Vi gjenfinner videre sentrale deler av dette læringsutbyttet i emnebeskrivelsen for hovedoppgaven, hvor studentene skal vise at de kan formidle psykologisk forskning både

skriftlig og muntlig gjennom det selvstendige forskningsarbeidet som hovedoppgaven representerer.

3.2.3 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområder» i den nye studieplanen?

Basaldisiplinene ser ut til å være godt dekket i studieplanen, og ifølge selvevalueringen er det ikke gjort noen endringer når det gjelder disse emnene fra den gamle til den nye studieplanen.

Vi gjenfinner sentrale læringsutbytter i emnebeskrivelsene for dette kompetanseområdet i 3. semester i emnet *PSY-2552 Kognitiv nevrovitenskap*, i 4. semester i emnene *PSY-1701 Personlighetspsykologi* og *PSY-2553 Cognitive psychology and dissemination of science*, i 5. semesteri emnet *PSY-1703 Læringspsykologi* og i 6. semester i emnet *PSY-1705 Sosialpsykologi*. Videre er utviklingspsykologi gitt god plass i 7. semester med de to fordypningsemnene *PSY-2705 Fordypningsemne i barns utvikling* og *PSY-2706 Fordypningsemne i aldringspsykologi*. Det ser generelt ut til å være en godt gjennomtenkt tidsmessig plassering av emnene på dette kompetanseområdet, men de sakkyndige ønsker likevel å sette spørsmålsteget ved om basaldisiplinen utviklingspsykologi i tillegg kunne vært introdusert noe tidligere i studieløpet og eksempelvis integrert i *PSY-1021 Innføring i generell psykologi*? Ellers vurderes det som et godt grep å plassere de utviklingspsykologiske fordypningsemnene litt senere i studieløpet, slik studieplanen er organisert nå, da dette gir gode muligheter for å integrere de mer kliniske og anvendte perspektivene.

3.2.4 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» i den nye studieplanen?

Kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» er først og fremst dekket på femte studieår (fordelt på 9. og 10. semester) av emnene *PSY-2800 Klinisk praksis*, *PSY-2801 Klinisk nevropsykologi* og *PSY-2802 Klinisk psykologi*. *PSY-2803 Sakkyndighetsarbeid for psykologer* er også lagt til 10. semester.

I emnet *PSY-2801 Klinisk nevropsykologi* gjennomgås både vanlige nevropsykologiske tilstander hos barn, voksne og eldre og kvantitative og kvalitative nevropsykologiske metoder. Det gis også innføring i andre undersøkelser av hjernen, slik som bildediagnostikk og elektrofysiologisk undersøkelse samt de mest brukte formene for kognitiv habilitering og rehabilitering. Nevropsykologisk praksis innebærer at studentene gjennomfører minst to nevropsykologiske undersøkelser av pasienter under veiledning av spesialist i nevropsykologi.

PSY-2802 Klinisk psykologi er delt inn i to hovedtemaer: 1. Modeller for psykologisk utredning og behandling og 2. Psykologisk behandling av komplekse tilstander. Her skal delemne 1 gi en innføring i empirisk dokumenterte behandlingsformer og arbeidsmåter med barn, unge og voksne. Undervisningen skal dekke ulike terapeutiske tradisjoner, som for eksempel kognitive og dynamiske terapier og arbeid med familier, grupper og systemer. I tillegg vil studentene gjennomføre samtaleøvelser med ungdom fra «Forandringsfabrikken». I delemne 2 spenner temaene over de mer sammensatte og

alvorlige problemstillingene man møter i arbeidet som psykolog, slik som arbeid med barn i relasjoner med vold og traumer, traumebehandling hos voksne, dissosiasjon, psykoslidelser, personlighetsforstyrrelser, spiseforstyrrelser og ruslidelser. Betydning av seksualitet og seksuell helse i psykisk helsearbeid dekkes også av dette emnet.

I emnebeskrivelsen for disse emnene gjenfinner vi mange av de viktigste læringsutbyttene slik det er beskrevet under kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» i retningslinjen. Vi vil likevel reise spørsmålet om dette sentrale og omfattende kompetanseområdet er plassert noe sent i studieløpet, da det er mye stoff som skal dekkes.

I den nye studieplanen er det også lagt inn et langsgående profesjonsforberedende emne fra og med 3. til og med 8. semester. Det overordnede fokuset beskrives å være på kunnskap og praktisk trening i mellommenneskelig kommunikasjon, formidling og forståelse, slik at studentene skal bli rustet til godt samarbeid og kontakt med andre fagfolk og klienter. Emnerekken har videre som intensjon å ha en rolleutviklende funksjon. Både innholdet og læringsaktivitetene i disse emnene, som inkluderer studentaktive læringsformer med casebasert undervisning og mentorgrupper med egenaktivitet, øvelser og refleksjonsnotater, støtter opp under viktige læringsutbytter knyttet til psykologisk utredning og behandling.

Ferdighetstrening, slik som opplæring og trening i bruk av kognitive tester, samtaler med fremmedspråklige ved bruk av tolk, samtaleøvelser med video med medstudenter og skuespillere og samtaleøvelser med ungdom fra «Forandringsfabrikken» er også integrert i de profesjonsforberedende emnene.

En del læringsutbytter som ligger som et grunnlag for dette kompetanseområdet gjenfinner vi ellers i emnebeskrivelsene til noen andre emner, slik som *PSY-1704 Kultur og samfunnspsykologi*, *PSY-2705 Fordypningsemne i barns utvikling* og *PSY-2706 Fordypningsemne i aldringspsykologi*.

Gitt at psykologisk utredning og behandling primært dekkes i 9. og 10. semester, er det svært viktig at disse tidligere emnene i studieløpet har integrert kliniske perspektiver, og at det sikres en god koordinering mellom emnene gjennom studieløpet.

Vi undrer oss ellers over hvorvidt noen studenter primært får praksis med rådgivning i førstelinjen, mens andre får mer intensiv øvelse i psykoterapi under tettere veiledning i psykisk helsevern? Det er utvilsomt slik at begge typer praksis er høyst relevante, og at hver praksisarena vil bidra til å dekke ulike deler av læringsutbyttet som er beskrevet i retningslinjen. For at læringsutbyttet knyttet til at studentene skal kunne «anvende sine kunnskaper og ferdigheter på en selvstendig måte til å planlegge, gjennomføre og evaluere ulike evidensbaserte terapeutiske intervensjoner overfor lettere, moderate og alvorlige psykiske lidelser, både på individ-, familie- og gruppenivå», vil det imidlertid være nødvendig at alle studenter får erfaring med ulike praksisarenaer, både i kommune- og spesialisthelsetjenesten.

Et relatert spørsmål, som også problematiseres i egevalueringen, er hvorvidt alle studentene får tilstrekkelig erfaring med ulike aldersgrupper, slik at læringsutbyttet som beskrives i retningslinjen når det gjelder å få «inngående kunnskap om særlig betydningsfulle psykologiske temaer og problemstillinger gjennom livet, fra sped- og småbarn til barn, ungdom, voksne og eldre», kan oppfylles. Får f.eks. alle studenter anledning til å følge et terapeutisk forløp både med barn og voksne? Vi kommer tilbake til disse spørsmålene under punktet om praksisstudier.

Det opplyses ellers i egevalueringen fra UiT at læringsutbyttene i emnene som omhandler somatisk sykdom, palliasjon, rehabilitering og funksjonsnedsettelse gjenstår å revidere. Vi har derfor ikke vurdert disse emnene opp mot læringsutbyttebeskrivelsene i retningslinjen.

3.2.5 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» i den nye studieplanen?

Kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» dekkes i hovedsak gjennom emnene *Samhandling, etikk og grunnleggende akademiske ferdigheter i helse- og sosialfag (HEL-0700)* i 1. semester, *PSY-1704 Kultur og samfunnspsykologi* i 6. semester og *PSY-2584 Helsepsykologi* i 8. semester.

HEL-0700 er et fellesemne sammen med andre helseprofesjonsstudenter ved fakultetet. Betydningen av tverrprofesjonelt samarbeid for brukere av helse- og velferdstjenester er ett av kunnskapsmålene her. I dette emnet gjenfinner vi ellers blant annet læringsutbytter knyttet til kunnskap om det norske helse- og velferdssystemet. Dessuten blir det tematisert hvordan inkludering, likestilling, ikke-diskriminering og retten til likeverdige tjenester er av betydning for alle grupper i samfunnet.

PSY-1704 Kultur og samfunnspsykologi i 6. semester introduserer studentene for psykologiens rolle i samfunnet, med fokus på menneskers livskvalitet, helse, fellesskap og kulturelt mangfold. Psykologiske og samfunnsfaglige perspektiver på flerkulturelle samfunn står sentralt, inkludert etniske grupperinger, så som den samiske. Når det gjelder kunnskap om, og forståelse for, samers rettigheter og status som urfolk, opplyses det for øvrig i egevalueringen om at arbeidet med studieplanen om samers rettigheter og status som urfolk fortsatt pågår. Dette i samarbeid med de andre universitetene som tilbyr psykologutdanning.

I egevalueringen blir det for øvrig opplyst om at det gjenstår å revidere *PSY-2584 Helsepsykologi*, så vi har derfor ikke gått nærmere inn i emnebeskrivelsen for dette emnet.

Den profesjonsforberedende emnerekken dekker også deler av dette kompetanseområdet, særlig gjennom *Profesjonsforberedende emne IV* i 6. semester. Her gjenfinner vi læringsutbytter knyttet til psykologens rolle i kommunen, forebygging og samfunnsarbeid. Kultursensitive kommunikasjonsferdigheter og betydningen av menneskerettigheter i arbeid med flerkulturelle og flerspråklige samfunn og minoritetsgrupper er også tema her, i tillegg til systemforståelse og endringsprosesser i organisasjoner.

3.2.6 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologrollen, kommunikasjon og ledelse» i den nye studieplanen?

I studieplanen gjenfinner vi læringsutbyttebeskrivelsene fra dette kompetanseområdet først og fremst i den profesjonsforberedende emnerekken (*PSY-1603–PSY-1608*). Særlig gjelder dette læringsutbyttebeskrivelsene knyttet til utvikling av psykologrollen og personlige forutsetninger for dette. Studentene følger de samme gruppene og har mentorer med aktiv yrkeserfaring. Komiteen vurderer det som positivt at det ser ut til å være kontinuitet over tid i disse emnene, særlig hvis kontinuiteten også gjelder

lærekreftene. Dette kan trolig også bidra til å sikre kravet om løpende skikkethetsvurdering, som er svært viktig i profesjonsutdanningen av psykologer.

Temaet «ledelse» ser ut til å være mer spesifikt dekket i emnet som omhandler arbeids- og organisasjonspsykologi (PSY-1706). Her beskrives det på emnesiden at det fokuseres på hvordan psykologisk kunnskap kan anvendes innen organisasjon og ledelse, og at sentrale temaer er ledelsesutvikling og lederveiledning, rekruttering og seleksjon, konfliktforståelse og konflikthåndtering, teamutvikling og gruppedynamikk og mental helse i arbeidslivet.

3.2.7 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til studiets oppbygging

Oppbyggingen av studieplanen ved profesjonsstudiet ved UiT ivaretar etter vår vurdering overordnet sett retningslinjens krav til oppbygging med en tydelig progresjon gjennom studieløpet. Samtidig er det svært viktig at instituttet følger opp en bekymring som både komiteen og instituttet selv har og som er knyttet til om studentene får tilstrekkelig omfang og variasjon når det gjelder praksis i løpet av studiet. I henhold til retningslinjen skal studiemodellen være basert på en integrasjon mellom den teoretiske undervisningen og veiledet ferdighetstrening og intern og ekstern praksiserfaring med ulike pasient og brukergrupper gjennom hele studieløpet. Vi kommer tilbake til dette i avsnittet om retningslinjens krav til praksisstudier.

Implementeringen av den langsgående profesjonsforberedende linjen i studieplanen for profesjonsstudiet ved UiT vurderer komiteen som et godt grep. Parallelt med de profesjonsforberedende emnene går basalemner, og de profesjonsforberedende emnene skal bidra til å knytte basal- og metodefagene til praktisk anvendelse.

Som nevnt er hensikten med den profesjonsforberedende emnerekken allerede fra tidlig i studieløpet å fremme utvikling av kunnskaper, kompetanse, selvinnsikt og ferdigheter som er nødvendige som psykolog. Emnet er langsgående og strekker seg fra 3. til 8. semester. Det er også lagt inn ferdighetstrening i denne langsgående rekken.

Et spørsmål de sakkyndige har er om et slikt profesjonsforberedende emne med fordel kunne ha startet allerede i 1. semester, men der er det i stedet lagt inn et felleskurs (HEL-0700) sammen med andre helseprofesjonsstudenter ved fakultetet.

Felleskurset skal ivareta tverrprofesjonell læring og at profesjonsstudentene i psykologi så tidlig som mulig skal bli kjent med arbeidsfeltet til andre helsefaglige grupper. Når det gjelder den tidsmessige plasseringen av dette felleskurset kan det gjøres ulike faglige avveininger. Det kan være fordeler ved å starte allerede tidlig i løpet med å bli kjent med andre helseprofesjoner, men hvis en legger et slikt emne noe senere i studieløpet har studentene en klarere oppfatning av egen profesjon og kanskje et bedre grunnlag for samarbeid. Komiteen heller mot det siste. Temaet tverrfaglig samarbeid tas for øvrig opp igjen også senere i studieløpet i den profesjonsforberedende rekken (VI – PSY1608 *Kliniske forutsetninger og kommunikasjon i tverrfaglige kontekster*).

Samtidig som den profesjonsforberedende linjen ivaretar noen viktige elementer knyttet til kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling», så dekkes dette sentrale kompetanseområdet først og fremst av emner i 9. og 10. semester. Som nevnt over kan man spørre seg om dette er noe sent i studieløpet. Det fordrer i hvert fall at det sikres at en god integrasjon av mer anvendte og kliniske perspektiver i tidligere emner på langs i studieløpet er tilstrekkelig ivaretatt.

3.2.8 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til praksisstudier

Profesjonsstudiet i psykologi ved UiT har praksisperioder fordelt over ulike emner og semester. Blant annet er en praksisperiode integrert tidlig i studiet, i Profesjonsforberedende 1, i tillegg til lengre praksisperioder senere i studiet.

Når det gjelder omfang, framkommer det imidlertid at praksis ved profesjonsstudiet i psykologi ved UiT nå utgjør ca. 38 uker i løpet av studiet. Det må derfor legges til noe mer praksis for å imøtekomme kravet i retningslinjen.

En annen bekymring hos komiteen, som også reises i selvevalueringen fra UiT, er knyttet til innholdet i de ulike praksisperiodene. Det vil si om alle studentene får tilstrekkelig variert praksis både når det gjelder ulike aldersgrupper (praksis både med barn og voksne) og erfaring fra ulike praksisarenaer.

UiT opplyser imidlertid at de fra neste studieår vil sette i gang et pilotprosjekt hvor de benytter seg av den nasjonale arbeidslivsportalen for å planlegge et praksisløp for hver enkelt student. På den måten kan de bedre sikre at ulike målgrupper (barn, voksne og eldre) og type praksisarena (kommune, spesialisthelsetjeneste) dekkes i studieprogrammet som helhet.

For at en slik ordning skal bli vellykket er instituttet avhengig av å få på plass tilstrekkelig antall praksisplasser. Det opplyses også at instituttet utreder flere muligheter for å etablere nye praksisperioder eller utvide eksisterende praksisperioder. At instituttet prioriterer denne typen arbeid og samarbeid med praksisfeltet om praksisplasser, er svært viktig og gir håp om at læringsutbyttet for praksisstudier framover kan oppfylles i større grad.

På den positive siden ønsker vi å trekke fram samarbeidet Institutt for psykologi har med Forebyggende helsetjenester i Tromsø kommune om lavterskeltilbudet «Psyhjelpen». Dette er et unikt samarbeid som både omfatter gravide og småbarnsforeldre og barn og unge fra 0–20 år.

Komiteen vil ellers legge til at når det gjelder førstelinjepsykologi, er det viktig at det i samarbeid med kommunen/fylket også etableres samarbeid med tjenester som ivaretar utdanning, arbeid og arbeidsdeltakelse for voksne.

3.3 Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?

Overordnet sett har komiteen tillit til at studentene ved studieprogrammet ved Institutt for psykologi ved UiT vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet slik det er fastsatt i retningslinjene, gitt noen viktige forutsetninger som også er nevnt i selvevalueringen.

Instituttets arbeid med å skaffe et tilstrekkelig antall praksisplasser, samt å sikre at alle studentene får tilstrekkelig variert erfaring med ulike aldersgrupper og arenaer, er sentralt for at forskriften kan innfris i enda høyere grad. Det å sikre tilstrekkelig utrednings- og behandlingskompetanse både med barn og voksne anses som særlig viktig for harmoniseringen av psykologutdanningen.

Ellers vil vi framheve at utviklingen av den profesjonsforberedende linjen er et viktig grep som er gjort i den nye studieplanen for å sikre at utviklingen av psykologrollen og personlige forutsetninger for denne dekkes godt på langs i studieløpet.

3.4 Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?

Selv om Institutt for psykologi ved UiT har lagt vekt på å dekke de ulike kompetanseområdene beskrevet i retningslinjen i den nye studieplanen, har de også i noen grad benyttet muligheten for lokal tilpasning. For eksempel har de valgt å opprette et eget emne som omhandler sakkyndighetsarbeid for psykologer, selv om dette ikke er et eksplisitt kompetanseområde i forskriften.

Et annet eksempel, som UiT selv trekker fram, er en vektlegging av fordypningsemner i utviklingspsykologi. Selv om komiteen påpeker at dette basalemnet kanskje også kunne vært introdusert tidlig i studieløpet, vurderer vi opprettelsen av disse utviklingspsykologiske fordypningsemnene som positivt, fordi dette er et godt eksempel på et emne hvor teori kan integreres med anvendte og kliniske perspektiver på en meningsfull måte.

Komiteen vil også trekke fram samarbeidet mellom Institutt for psykologi og Forebyggende helsetjeneste i Tromsø kommune om «Psykhjelpen». Det er flott å se at det kan utvikles innovative og gode tjenestetilbud i samarbeid med utdanningen som også bidrar med relevante praksisplasser for psykologstudentene.

4 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Universitetet i Bergen

4.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet

Ved Universitetet i Bergen (UiB) utgjør fagområdet psykologi et eget fakultet, og psykologutdanningen er utformet i samarbeid mellom tre ulike institutter, instituttene for [klinisk psykologi](#), [samfunnspsykologi](#) og [biologisk og medisinsk psykologi](#). Fakultetet inkluderer også Institutt for pedagogikk og Institutt for helse, miljø og likeverd.

UiB er det eneste universitetet i Norge som har et psykologisk fakultet, og dermed de eneste som tilbyr en psykologutdanning hvor ulike institutter samarbeider om utvikling og koordinering av studieprogrammet. UiB er ellers, etter UiO, en av institusjonene som har tilbudt psykologutdanningen lengst i Norge.

Det psykologiske fakultet formidler at de i implementeringsarbeidet var opptatt av å involvere de fagansatte og nyttiggjøre seg kompetansen i fagmiljøene samtidig med å ivareta helheten fra fakultetsperspektivet. Innledningsvis foretok undervisningsdekan, instituttledere og programansvarlige en vurdering av hvilket institutt de ulike læringsutbyttene naturlig hørte hjemme hos.

Basert på tilgjengelig informasjon fra UiB oppfatter komiteen at forskriften ikke har ført til betydelige (strukturelle) endringer i studieprogrammet. I selvevalueringen (s. 1) opplyses det at «*læringsutbyttene i RETHOS relativt sømløst kunne integreres i den eksisterende emnestrukturen uten at det ville bli nødvendig å opprette mer enn ett nytt emne (et emne i vitenskapsteori)*». På sin [hjemmeside](#) per 29.7.21 opplyser UiB det at det «*frå og med hausten 2021 vil kome nokre mindre justeringar i studieplanen grunna oppdaterte nasjonale retningslinjer for alle grunnutdanningar innan helse- og sosialfag.*» Komiteen er ellers ikke kjent med når UiB sist foretok mer omfattende revisjoner av psykologutdanningen, og tar derfor forbehold om at det kan være flere (relativt) nye emner i planen enn det vi oppfatter av selvevalueringen.

I nåværende studieprogram er de to første studieårene primært dedikert til en bred vitenskapelig innføring i psykologi. Det er også satt opp profesjonsforberedende kurs i disse studieårene. I det tredje studieåret fortsetter basalopplæringen samtidig med at studenten introduseres grundig til to relevante arbeidsfelt for psykologer: klinisk nevropsykologi og skole- og opplæringsteori. Starten på det 4. studieåret er også viet til basalfag, og deretter er det primært anvendte og kliniske fag frem til hovedoppgaven avslutter det 6. studieåret.

4.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen

Overordnet vurderer komiteen at forskriftens læringsutbyttebeskrivelser er godt integrert i studieplanen. Særlig fremstår den vitenskapelige opplæringen som meget solid, og innenfor basalfag er graden av etterlevelse høyere enn forventet. Studentene har eksempelvis omkring 50 studiepoeng innenfor kognitiv og biologisk psykologi, hvilket tilsvarer nesten en av de seks studieårene.

Fokuset på utvikling av selve profesjonsrollen har imidlertid noe lavere etterlevelse enn forventet. Riktignok gis studentene en grundig og tradisjonsrik klinisk opplæring mot slutten av studiet, men de profesjonsforberedende emnene synes i begrenset grad å innebære tidlig og kontinuerlig mulighet til yrkesrolleutvikling og ferdighetstrening (se også pkt. 4.2.6).

Når det gjelder etterlevelse av praksiskravet, synes det å være en sårbarhet i programmet ved at summen av praksisopplæringen kan innebære at en del studenter spesialiserer seg enten i barn eller voksen fremfor å oppnå en bredere klinisk erfaring. Det å sikre tilstrekkelig utrednings- og behandlingskompetanse både med barn og voksne er sentralt for harmoniseringen av psykologutdanningen (se også pkt. 4.2.8).

4.2.1 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «vitenskapsteori og psykologiens historie» i den nye studieplanen?

De aktuelle læringsutbyttebeskrivelsene innenfor vitenskapsteori og psykologiens historie fremgår tydelig i studieprogrammet. En rekke ulike emner bidrar til at kompetanseområdet kan realiseres og inkluderer emner som *Ex.phil, PROPSY100 Psykologiens historie* og *PRPSYKVIT Psykologiens vitenskapsteori og forskningsmetodar*, men er også innlemmet via basalfagene (f.eks. *PROPSY308 Personlighetspsykologi*) og i kliniske fag (f.eks. *PROPSY312C Vitenskapsteoretiske perspektiv og etikk i klinisk praksis*). Det siste fremstår som et pluss, da studentene på denne måten får ekstra god mulighet til å utvikle en vitenskapsteoretisk tilnærming til egen kommende yrkesutøvelse. Det var for øvrig nettopp innen dette fagområdet at UiB valgte å opprette et nytt emne (*PRPSYKVIT*). Emnet er lagt til 2. semester, og noen av læringsutbyttebeskrivelsene er kanskje litt ambisiøse såpass tidlig i studieløpet, gitt at studentene på dette tidspunktet har begrenset metodekunnskap. Samtidig er det positivt at studentene f.eks. i 9. semester møter noen av de samme problemstillingene på nytt.

4.2.2 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» gjenfinnes i *PROPSYMET Metode II – Kvantitativ og kvalitativ metode som grunnlag for psykologisk kunnskap* og *PROPSY 317 Hovedoppgave* samt i basalfagene *PROPSY302 Utviklingspsykologi* (observasjon), *PROPSY304 Kognitiv nevrovitenskap* (eksperimentell metode), *PROPSY305 Kognitiv psykologi*, *PROPSY308 Personlighetspsykologi* (måleteori og faktoranalyse), *PROPSY309 Sosialpsykologi* (diskursanalyse, kvantitativ surveymetode) og *PROPSY310 Kultur, helse og utvikling* (longitudinelle forskningsdesign).

Det er positivt at UiB har innlemmet forskningsmetoden i de enkelte basalfagene, fordi studentene på den måten kanskje får lettere tak på forskningsmetoden og/eller blir mer motiverte til å lære seg denne kunnskapen. Samtidig kan undervisningen kanskje oppleves

noe fragmentert? I alle fall krever en slik løsning at de ulike fagansatte kjenner helheten både i det enkelte emnet og på tvers av emner. Det er ellers noe uklart hvorvidt emnerapportene, som er en hyppig benyttet vurderingsform i basalfagene, innebærer et tydelig fokus på forskningsmetoder per se.

Med tanke på at hovedoppgaven er i 12. semester, mens det rendyrkede metodeemnet tilbys i 3. semester, kan det hende at studentene ville hatt nytte av noe metodeoppfriskning når det nærmer seg slutten av studiet.

4.2.3 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområder» i den nye studieplanen?

Læringsutbyttebeskrivelsene for basalfagområdet er nokså generelle i forskriften. Basalfagene har i alle tilfelle høy prioritet ved UiB, og studentene får både en introduksjon og en grundig fordypning i alle basalfag. Det vurderes som positivt at de anvendte perspektivene er integrert og ikke separate emner.

Det bemerkes ellers at *PROPSY310 Kultur, helse og utvikling* har en litt utydelig profil, og det er uklart hvordan innholdet i emnet skal kunne gi kompetanse i å «kommunisere respektfullt med omsyn til integriteten til andre menneske, verdighet og autonomi i yrkesutøvinga si og tilpasse kommunikasjonen ut frå mellom anna situasjon, alder, kjønn og språkleg og kulturell bakgrunn». Emnet synes ellers å overlape med *PROPSY302 Utviklingspsykologi*. På den positive siden har *PROPSY310 Kultur, helse og utvikling* integrert kunnskap om ulike kvalitative og kvantitative forskningsmetoder, slik at studentene får erfare basalfag og ulike forskningsmetoder i sammenheng.

Når det gjelder *PROPSY302 Utviklingspsykologi*, stiller vi spørsmål ved aktiviteten «selvbiografi». Grunnen er at elementet fremstår noe løsrevet, særlig med tanke på at oppfølgingen er delegert til eksterne fagpersoner som ellers ikke synes å ha kontakt med studenten. Det er mulig dette er bedre ivaretatt enn det som er mulig å formidle via en studieplan, men momentet henger sammen med behovet for tidlig og kontinuerlig oppfølging av studentene og yrkesrolleutviklingen deres (se pkt. 4.2 og 4.2.6).

4.2.4 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» i den nye studieplanen?

Det er mange emner som bidrar til å innfri det kliniske kompetanseområdet ved UiB. Disse spenner fra de innledende emnene i første del av studiet *PROPSY301A Profesjonsforberedelse 1 – Psykopatologi, psykologisk behandling og fagetikk*, *PROPSY301B Profesjonsforberedelse 2 – Helse, samfunn og psykologrolle* og *PROPSY301C Profesjonsforberedelse 3 – Kommunikasjon og profesjonsutøvelse* til intern og eksternklinisk praksis mot slutten av studiet, så som *PROPSY314 Intern klinisk-psykologisk opplæring* og *PROPSY316 Ekstern fordypningspraksis*.

Som nevnt har komiteen en bekymring for hvorvidt alle kandidater får tilstrekkelig utrednings- og behandlingskompetanse knyttet til både voksne og barn. Med dette forbeholdet fremstår det kliniske kompetanseområdet som meget oppdatert og omfattende og dekker tydelig forskriftens krav fra bredden i psykopatologi, ulike alvorlighetsgrader, ulike aldersgrupper, samsykelighet, rus og traumereaksjoner til bredden i behandlingsmetoder, virksomme faktorer i terapi og fagetikk. Det synes også å være en god progresjon mellom emnene (så som emnerekken *PRPSYK314 I–III*), som kan skape sammenheng for studentene. Samtidig undrer vi oss litt over bruk av relativt små emner, som for eksempel *PROPSY312B Psykologisk behandling III* (5 stp.), som består av nokså ulike temaer som parterapi, demenstilstander og internettbehandling.

4.2.5 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» i den nye studieplanen?

Selv om helsefremming og forebygging er et relativt nytt satsingsområde for psykologiutdanningen, så er det allerede en tradisjon for dette feltet ved UiB. Kompetanseområdet er særlig synlig i emnet *PROPSY315 Samfunnspsykologi*. Her blir studentene introdusert til samfunnspsykologi som fagdisiplin og herunder sentrale læringsutbyttebeskrivelser, så som faktorer som fremmer og hemmer menneskers helse og livskvalitet gjennom livsløpet og forebyggende tiltak og lavterskelintervensjoner også på systemnivå. Studentene får også konkret erfaring fra feltet via prosjektbasert praksis. I det hele tatt fremstår dette emnet med god sammenheng og med tydelig integrasjon av teori og praksis.

Det er imidlertid noe uklart hvorvidt studentene – innenfor kompetanseområdet «helsefremming og forebygging» – blir godt kjent med den typiske arbeidshverdagen til psykologer i førstelinjetjenesten. Gitt at fagdisiplinen samfunnspsykologi kan stå nokså langt fra kommunepsykologens hverdag, er det viktig at studentene også blir godt kjent med helsefremming og forebygging fra et mer klinisk perspektiv. Det er mulig dette allerede ivaretas i *PROPSY315* eller i andre emner, men dette er trolig også avhengig av at det bringes inn forelesere fra relevante kliniske felt. Det siste momentet er naturligvis aktuelt for alle studiestedene.

Ved UiB er kompetanseområdet i alle tilfelle implementert via flere emner enn *PROPSY315 Samfunnspsykologi* og på tvers av basalfag (f.eks. *PROPSY309 Sosialpsykologi*), profesjonsforberedende fag (f.eks. *PROPSY301B Profesjonsforberedelse 2 – Helse, samfunn og psykologrolle*) og kliniske fag (f.eks. *PROPSY306 Klinisk nevropsykologi*).

4.2.6 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologrollen, kommunikasjon og ledelse» i den nye studieplanen?

Psykologrollen, kommunikasjon og ledelse inngår i de anvendte emnene i siste del av studiet, inkludert *PROPSY311a Psykologisk kartlegging*, *PROPSY311b Psykologisk behandling*, *PROPSY311C Psykologen som leder*, *PROPSY314 Intern klinisk-psykologisk*

opplæring, PROPSY313 Psykologisk behandling ved komplekse psykiske tilstandsbilder og PROPSY316 Ekstern fordypningspraksis. I tillegg er enkelte læringsutbyttebeskrivelser plassert i de profesjonsforberedende emnene (se lenger ned) og PROPSY306 Klinisk nevropsykologi, PROPSY307 Skole- og opplæringspsykologi, PROPSY308 Sosialpsykologi og PROPSY310 Kultur, helse og utvikling,

Ved første øyekast kan det synes som at kompetanseområdet er godt ivare tatt allerede fra første semester, og via emnerekken «Profesjonsforberedelse 1–3», men i disse emnene er det et begrenset fokus på studentens rolleforståelse og rolleutvikling, og det er uklart om det er kontinuitet i lærekreftene som følger opp studentene. Det siste er sentralt med henblikk på skikkethetsvurderinger.

I *PROPSY301A Profesjonsforberedelse 1 – Psykisk helse, behandling og fagetikk* (10 stp.), i første semester, er den generelle kompetansen knyttet til etiske implikasjoner ved klientrettet arbeid og psykologisk forskning og refleksjon over ulike psykologiske modeller med tanke på ulike brukergrupper. Det synes ikke å være knyttet ferdighetstrening til emnet, og vurderingsformen er en skoleeksamen. I *PROPSY301B Profesjonsforberedelse 2 – Helse, samfunn og psykologrollen* (5 stp.), også dette i første semester, er den generelle kompetansen knyttet til psykologens rolle i ulike kontekster, kunnskap om hva som påvirker helse og trivsel og utforming av akademiske tekster. Den aktuelle ferdighetstreningen i dette emnet synes å være knyttet til å skrive essay. I *PROPSY301c Profesjonsforberedelse 3 – Kommunikasjon og profesjonsutøvelse* (5 stp.), i 3. semester, finner vi noe av det tidlige fokuset på rolleutvikling, for her er den generelle kompetansen blant annet beskrevet som «*sammenhengen mellom personleg fungering og profesjonell yrkesutøvelse*». I dette emnet fokuseres det eksempelvis på terapeutisk kommunikasjon og refleksjon over egen personlige utvikling. Samtidig er dette bare et 5 studiepoengskurs, og det fremgår ikke om studentene tilhører en mindre gruppe over tid eller på annen måte blir fulgt opp utover kurset isolert sett.

Selv om kompetanseområdet «psykologrollen, kommunikasjon og ledelse» formelt sett er dekket i studieplanen, er komiteen bekymret for hvordan studieprogrammet fasiliterer den mer personlige yrkesutviklingen i de første studieårene. Det er viktig at studentene gis tidlig og kontinuerlig rom for å utvikle seg i psykologrollen. Det er også viktig at institusjonen har gode muligheter til å fange opp studenter som trenger ekstra oppfølging og som, i mer sjeldne tilfeller, bør veiledes bort fra studiet. Vi tror også at studentene blir mer tilfredse dersom de får være del av mindre grupper over tid – sammen med erfarne veiledere – og utforske rollen de skal inn i, og hvor de i stor grad er sitt «eget instrument». Dette kan også bidra til lavere frafall fra studiet.

4.2.7 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til studiets oppbygging

Retningslinjens krav til oppbygging omhandler blant annet en tydelig *progresjon* gjennom studieløpet, kontinuerlig *integrasjon* mellom basalfag, anvendte fag og forskningsmetode og intern og ekstern praksiserfaring samt kontinuerlig *ferdighetstrening* knyttet til kommunikasjon, alliansebygging, samarbeid og dokumentasjon. Overordnet synes dette kravet å være innfridd, men som tidligere nevnt synes det å være en viss ubalanse i

studieløpet i form av at psykologrollen ikke synes vektlagt i tilstrekkelig grad i første del av studiet. Riktignok introduseres klinisk relevante tema allerede fra start, men utviklingen av psykologrollen, og personlige forutsetninger for denne, kan med fordel vies mer oppmerksomhet.

Ellers består nåværende studieprogram av emner som varierer ganske mye i studiepoeng. Så vidt vi erfarer inkluderer programmet kurs på 4–8, 10, 12, 14–15 og 30 stp. Variasjonen gjør det noe krevende å sammenligne emnene innad i programmet.

Det bemerkes til sist at noen av studentene må belage seg på å bruke 6,5 år på å fullføre utdanningen (i stedet for 6 år som er normert i forskriften). Dette fordi kullet deles i et A-kull og B-kull etter 4. semester, og B-kullet får et «ventesemester».

4.2.8 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til praksisstudier

Omfang

Forskriften angir praksis kun i form av antall uker. UiB har angitt studiepoeng for all praksis, og antall uker fremgår eksplisitt med unntak av den internkliniske opplæringen. Praksis er knyttet til følgende emner:

PROPSY306 Klinisk nevropsykologi (15 stp.) inkluderer **to ukers praksis** med fire ulike pasientkasus hvor studentene gjør anamnestisk intervju med pasientene, observerer at de testes, administrerer tester selv, tolker resultatene og lager en oppsummering og konklusjon på bakgrunn av anamnestisk informasjon og testresultater.

PROPSY307 Skole- og opplæringspsykologi (15 stp.) inkluderer **fire ukers praksis** på et PPT-kontor.

PROPSY314 Intern klinisk-psykologisk opplæring (22 stp. over tre semestre): I semester 8–10 får studentene internklinisk opplæring ved en av seksjonene på Psykologisk universitetsspoliklinikk (barn/ungdom, unge/voksne, voksne/eldre). Studentene skal behandle minst to pasienter og med 30 timers veiledning. Det samlede praksisomfanget – i form av uker – er vanskelig å anslå for komiteen, men kurset fremstår som omfattende. Det kan for øvrig nevnes at UiB var først ute med en egen universitetsklinikk for psykologi i Norge, og den internkliniske opplæringen fremstår som solid.

PROPSY315 Samfunnspsykologi (15 stp.) inkluderer en **fire ukers praksis** knyttet til å utføre en undersøkelse, et tiltak eller konsulentarbeid tilknyttet en samfunnspsykologisk problemstilling etter oppdrag fra en aktør eller organisasjon i lokalsamfunnet.

PROPSY316 Ekstern fordypningspraksis (30 stp.) går over ett semester og antas derfor å utgjøre et omfang på **ca. 20 uker**.

Ut fra det som er skissert her, synes det totale omfanget å være godt innenfor retningslinjenes krav om totalt 40 uker.

Innhold

Med henblikk på emnene som er skissert over, synes kravet til variert erfaring i arbeid med ulike alders- og målgrupper og psykologiske problemstillinger å være innfridd. Det synes også som at studentene får erfaring med selvstendig utført utredning, diagnostisering og

behandling, og at erfaring med tverrprofesjonell samhandling, aktuelt lovverk og systemkunnskap inngår i praksisperiodene. Blant annet er 20 timers tverrprofesjonell samarbeidslæring («TVEPS») inkludert i *PROPSY316 Ekstern fordypningspraksis*. I likhet med de andre studiestedene er det noe begrenset fokus på praksisarenaer som har relevans for arbeid og arbeidsdeltakelse. Bredden i praksisarenaer kan med fordel styrkes ytterligere og i retning av brukere i kommunens velferdstjenester og NAV.

Sist, men ikke minst, er det viktig at man sikrer kjernekompetansen innen utredning og behandling både av barn og voksne. I likhet med UiO synes det å være en sårbarhet i studiets organisering ved at studentene ikke får internklinisk terapiopplæring i utredning og behandling av både voksne og barn. Dersom dette ikke kompenseres ved styrt valg av ekstern hovedpraksis, kan enkelte studenter bli noe spesialisert allerede i grunnutdanningen.

4.3 Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?

Overordnet har komiteen tillit til at studentene – i all hovedsak – oppnår det intenderte læringsutbyttet. Kompetanseområdet knyttet til psykologrollen synes imidlertid å være noe ugunstig implementert, og det er knyttet bekymring til hvorvidt alle studenter får tilstrekkelig erfaring med å utrede og behandle både barn og voksne.

Ifølge UiBs selvevaluering har fakultetet i begrenset grad foretatt strukturelle endringer i studieplanen, og emnene er stort sett beholdt, men med noen justeringer for å oppfylle forskriften. Dersom man ikke samtidig har foretatt noen fravalg i studieplanen, vurderer komiteen at det kan være en viss sårbarhet i realiseringen av læringsutbyttene, eksempelvis ved at det blir vanskelig å gi nye kompetansemål tilstrekkelig prioritet i undervisningen, eller ved at emneinnholdet blir uforholdsmessig stort og dermed gir en unødig høy arbeidsbelastning for studentene og/eller ansatte.

I alle tilfelle har UiB, i likhet med de andre studiestedene, mulighet til å justere planene etter hvert som man får gjort seg erfaringer med det reviderte studieløpet.

4.4 Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?

I selvevalueringen har UiB anført at retningslinjen har gitt relativt gode muligheter for lokal tilpasning på tross av sitt detaljeringsnivå. Komiteens vurdering er at den lokale tilpasningen er tydelig og i tråd med tradisjoner knyttet til fakultetsstrukturen i Bergen, som innebærer store fagmiljøer både innenfor biologisk-kognitiv psykologi, samfunnspsykologi, klinisk psykologi og pedagogikk.

Dette vises eksempelvis i omfanget av basalfag, og fokuset på skole- og opplæringspsykologi. Sistnevnte kompetanseområde er ikke vektlagt i forskriften, men *PROPSY307 Skole- og opplæringspsykologi* fremstår likefullt som relevant. Kanskje er det snarere forskriften som er mangelfull på dette området? Alternativt kan andre miljøer ha

tenkt at PPT-området i større grad skal ivaretas av de pedagogiske vitenskapene. Relevansen av *PROPSY307 Skole- og opplæringspsykologi* vil trolig være avhengig av utviklingen av kommunepsykolog-rollen i årene som kommer. Den lokale tilpasningen kan i alle tilfelle justeres etter hvert som man får erfaring med det reviderte studieløpet.

5 Sakkyndig vurdering av psykologiutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

5.1 Introduksjon til institusjonen og studieprogrammet

Etter en omfattende periodisk evaluering av alle studieprogrammer ved Institutt for psykologi ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), i perioden 2018–2020, besluttet instituttet å utvikle et helt nytt studieprogramdesign med nye emnekoder for psykologutdanningen. Bakgrunnen for dette var en kombinasjon av konklusjonene i evalueringsrapporten, som anbefalte endringer i programmet på flere områder, og det pågående arbeidet med den nye retningslinjen for psykologutdanningen.

Endringene fra gammel studieplan innebærer blant annet strukturelle endringer, som å flytte *Ex. phil.* til tidligere i studieplanen, øke omfanget av metodeundervisning og tydeligere integrere det anvendte fokuset i basalopplæringen. Ellers er fokuset på helsefremming og forebygging utvidet i den nye studieplanen. Samtidig er omfanget av felles emner med bachelorprogrammet redusert. En del av elementene fra gammel studieplan som ble vurdert å fungere godt er beholdt. Terapiopplæringen ved de ulike internklinikkene trekkes særskilt fram som ett slikt element. Det har også blitt lagt til rette for flere større emner på 15 studiepoeng.

Det nye programdesignet er vedtatt, og de nye emnene fases inn år for år. Foreløpig er den nye studieplanen implementert for de første to semestrene i studieløpet, og det opplyses om at mye av innholdet kommer til å være under utvikling i årene framover. En strategi for det videre detaljerte implementeringsarbeidet skal ferdigstilles i forbindelse med et lederskifte høsten 2021.

Det foreligger derfor enda ikke emnebeskrivelser for annet enn det første året av det reviderte studieløpet. Den sakkyndige vurderingen bygger derfor på selvevalueringen av implementeringen av retningslinjen for psykologutdanningen ved NTNU, hvor det nye studieprogrammet og hvordan dette ivaretar retningslinjen beskrives samt den nevnte periodiske evalueringen og studieplan og emnebeskrivelser for studieåret 2021–2022.

5.2 Grad av etterlevelse av retningslinjene i den lokale studieplanen

Den skisserte rammen for den nye studieplanen for profesjonsprogrammet ved NTNU har samlet sett et innhold og en oppbygging som etter de sakkyndiges vurdering vil sikre et godt integrert profesjonsstudium i psykologi. Gitt at studieplanen iverksettes slik det er skissert, har vi tillit til at studentene vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet slik det er fastsatt i retningslinjene, etter fullført studium ved dette studieprogrammet. Det vil imidlertid være avgjørende at det nye rammeverket nå følges opp med konkret emneutvikling i årene som kommer slik at læringsutbyttet som er skissert oppfylles.

5.2.1 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «vitenskapsteori og psykologiens historie» i den nye studieplanen?

Ved Institutt for psykologi, NTNU, er kompetanseområdet «vitenskapsteori og psykologiens historie» lagt til første semester samt *Ex. phil.* i andre semester, for kandidater som ikke har gjennomført dette før oppstart av psykologutdanningen.

Emnet gir innføring i vitenskapelig metode og dens bruk i forskning i et historisk perspektiv. Det er mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra retningslinjene i emnebeskrivelsen. Komiteen vil legge til at det kan være hensiktsmessig om faghistoriske og vitenskapsteoretiske perspektiver også kan knyttes til basalfagene samt videreføres i undervisningen når det gjelder anvendte perspektiver, for eksempel knyttet til undervisningen lenger opp i studieløpet om ulike terapitradisjoner og behandlingsmodeller.

5.2.2 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» i den nye studieplanen?

I den nye studieplanen er metodeundervisningen økt i forhold til gammel studieplan. Fem emner, på til sammen 75 studiepoeng, dekker psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling i studieplanen. Det henvises dessuten til at andre emner enn de nevnte fem, også vil ta opp og integrere dette kompetanseområdet. Blant annet er metodekunnskap et svært vesentlig element i mange emner på profesjonsprogrammet, for eksempel gjelder dette emner som vil ta opp bruk av psykologiske tester.

PSYK4120 – Psykologiens historie og forskningsmetode ligger på 1. semester i studieplanen. Emnet skal gi en innføring i psykologiske forskningsmetoder, den historiske utviklingen av faget og framveksten av den moderne psykologien. I emnebeskrivelsen kan vi gjenfinne deler av læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling» både under kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Dette er imidlertid det første emnet i en rekke emner som bygger på hverandre, og i læringsutbyttebeskrivelsen legges det vekt på at studentene skal få en grunnleggende forståelse og kunnskap om vitenskapelig tankegang, metode, etikk og akademisk formidling i dette emnet.

Dette kompetanseområdet følges så opp gjennom to emner lagt til 5. semester som skal gi en fordypning i kvalitativ og kvantitativ metode: *PSYK4317 – Kvantitativ metode 2* og *PSYK4318 – Kvalitativ metode 2*. I 8. semester vår eller 9. semester høst følger et helt nytt emne, *PSYK4701 – Hovedoppgaveseminar og kvalitativ og kvantitativ metode*. Hovedoppgaven (*PSYK 4700*), som er et selvstendig, avgrenset forskningsarbeid, er plassert på 10. semester vår eller 11. semester høst. Gjennom dette arbeidet skal studenten opparbeide inngående kunnskap om både forskningsetikk og metode, og under veiledning utføre og formidle resultatene av et selvstendig, avgrenset forskningsprosjekt.

Det er ikke mulig å vurdere læringsutbyttebeskrivelser for emnene *PSYK4317*, *PSYK4318*, *PSYK4700* eller *PSYK4701*, da det enda ikke foreligger emnebeskrivelser for disse. Det faglige innholdet, så langt det er beskrevet, og den tidsmessige plasseringen av emnene i studieplanen virker likevel hensiktsmessig og relevant for å kunne dekke dette kompetanseområdet, og emnene ser ut til å bygge på hverandre med en god progresjon.

Blant annet virker det fornuftig med et hovedoppgaveforberedende seminar lagt til 8. eller 9. semester, slik at studenten kan få en fordypning i metode som en hjelp til forberedelsen til hovedoppgavearbeidet.

5.2.3 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområder» i den nye studieplanen?

Ved Institutt for psykologi ved NTNU er kompetanseområdet «psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområder» lagt som emner fra andre semester til og med sjette semester.

I studieplanen er det beskrevet at undervisning i basaldisiplinene gis i to påfølgende emner, først innføring i den aktuelle basaldisiplinen som så blir etterfulgt av et emne som skal gi kandidaten gjennomgående avansert kunnskap i basaldisiplinens teori, empiri og anvendelse. Slik det fremgår av studieplanen og egevalueringen, vil det være fokus på teoretisk undervisning og ferdighetsøvelser.

Det er sannsynliggjort i studieplanen at læringsutbytte fra kompetanseområdet «psykologisk basaldisipliner og deres anvendelsesområder» er innfridd.

5.2.4 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» i den nye studieplanen?

Det er særlig fire emner som skal ivareta dette kompetanseområdet: *PSYK4600 – Utredning og behandling 1, klinikkforberedende kurs for klinisk nevro-, barn- og voksenspsykologi* (15 stp.), *Utredning og behandling 2, Klinisk barne- og ungdomspsykologi* (15 stp.), *PSYK4603 – Utredning og behandling 3, Klinisk voksenpsykologi* (15 stp.) og *PSYK4605 – Utredning og behandling 4, Klinisk nevropsykologi* (7,5 stp.). De tre sistnevnte emnene har samtidig praksis i form av interklinisk terapiopplæring ved instituttets internklinikker (3 emner a 7.5 stp.). Dette innebærer eksempelvis at studentene får opplæring i klinisk barne- og ungdomspsykologi, samtidig som de selv utreder og behandler barneklinter i internklinikken.

I tillegg vil flere av basalemnene, blant annet emnene som omhandler psykiske lidelser, utviklingspsykologi og utviklingspsykopatologi, utgjøre et kunnskapsgrunnlag for de kliniske emnene.

I den nye studieplanen utgjør de kliniske (teori) emnene til sammen 52,5 studiepoeng. Tre av emnene er på 15 studiepoeng. I selvevalueringen framholdes det at større emner som dette vil involvere flere ansatte ved instituttet, noe en håper vil føre til økt grad av tverrfaglig samarbeid internt. Komiteens vurdering er videre at en slik utvidelse dessuten kan gi større muligheter både for bredde og fordypning i de enkelte emnene.

Det er enda ikke utformet emnebeskrivelser med læringsutbytter for de emnene som primært skal ivareta dette kompetanseområdet i den nye studieplanen. Slik det er beskrevet i selvevalueringen og vedlegget med studieplanen, vurderer vi at det et godt faglig innhold i denne emnerekken, hvor den veiledete terapiopplæringen er tett knyttet til behandlingsforskning.

Den faglige sammenhengen mellom de ulike emnene og læringsformen, som består av en kombinasjon av veiledet praksis og gruppeundervisning, synes også å være god. Det er videre en tidsmessig logisk plassering av emnene i studieplanen med en god progresjon fra de tidligere basalemnene til disse anvendte kliniske emnene.

5.2.5 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» i den nye studieplanen?

Kompetanseområdet «helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid» er i hovedsak dekket av emnekursene *PSYK4520 – Arbeid, organisasjon og ledelse*, *PSYK 4521 – Forebygging, helsefremming, system og forvaltning 1* og *PSYK4522 – Forebygging, helsefremming, system og forvaltning 2* fra 7. til 10. semester. Det er også opplyst om at det er reservert en plass i studieplanen til et mulig emne innen kultur- og samfunnspsykologi, men innholdet er ikke nærmere beskrevet enda.

Det er ikke mulig å vurdere læringsutbyttebeskrivelser for emnene *PSYK4520*, *PSYK4521* eller *PSYK4522*, da det enda ikke foreligger emnebeskrivelser for disse. Det faglige innholdet, så langt det er beskrevet, og den tidsmessige plasseringen av emnene i studieplanen virker likevel hensiktsmessig og relevant for å kunne dekke dette kompetanseområdet, og emnene ser ut til å bygge på hverandre med en god progresjon.

Det er også beskrevet i egevalueringen, og i innledningen til studieplanen, at det legges vekt på å integrere teoretisk kunnskap med praksisarenaer hvor kandidaten vil få ferdighetstrening. Det kommer videre frem i egevalueringen at Psykologisk institutt arbeider systematisk med å få etablert og videreutviklet samarbeidet med tjenestene knyttet til ulike relevante praksisarenaer. Komiteen vil legge til at for dette kompetanseområdet vil det være særlig viktig å videreutvikle samarbeidet knyttet til den samfunnspsykologiske praksisen, hvor praksisarenaene også må inkludere helse- og velferdstjenesten for voksne, i tillegg til barne- og familietjenestene.

5.2.6 Er det mulig å gjenfinne læringsutbyttebeskrivelsene fra kompetanseområdet «psykologrollen, kommunikasjon og ledelse» i den nye studieplanen?

Kompetanseområdet «psykologrollen, kommunikasjon og ledelse» er beskrevet i studieplanen å være dekket i flere emner. De profesjonsforberedende emnene som allerede var etablert i den forrige studieplanen, videreføres. Dette gjelder emnerekken *PSYK4301–PSYK 4304 Psykologrollen forståelse, ferdighetsopplæring og praksis*, som strekker seg fra første til tredje semester og deretter sjette semester.

Emnene *PSYK4602 – Klinisk praksis, barn og unge*, *PSYK4604 – Klinisk praksis voksne* og *PSYK4606 – Klinisk praksis, nevro* strekker seg fra 7. til 10. semester. *PSYK4800 – Hovedpraksis* i 12. semester inngår også i dette kompetanseområdet. I tillegg kommer emnekurset *MH2001 – Tverrfaglig samhandling*, hvor kandidaten skal få kunnskap i å kommunisere om og formidle fagkunnskap til andre faggrupper, spesialister og allmenheten. Dette emnekurset er tverrfakultært, og læringsutbyttene dekker tema innenfor alle de felles læringsutbyttebeskrivelsene i § 2 i forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger, på det nivået som trengs for å kunne delta i tverrfaglig samhandling.

Det er enda ikke utformet emnebeskrivelser med læringsutbytter for de emnene som primært skal ivareta dette kompetanseområdet i den nye studieplanen. Slik det er beskrevet i selvevalueringen og studieplanen, vurderer vi at det er et godt faglig innhold i denne emnerekken. Den faglige progresjonen, hvor kandidaten introduseres tidlig i studieløpet til dette kompetanseområdet og deretter møter kompetanseområdet igjen i både intern og ekstern praksis, synes også å være god.

Det foreligger ikke læringsutbyttebeskrivelser for *PSYK4602*, *PSYK4604*, *PSYK4606* eller *PSYK4800*, men gitt at det i disse emnene også vil ha eksplisitt læringsutbytte knyttet til dette kompetanseområdet, så er vår vurdering at læringsutbyttene for dette kompetanseområdet vil være godt dekket i studieløpet.

5.2.7 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til studiets oppbygging

I den nye studieplanen ved psykologstudiet ved NTNU er det gjort en god del forandringer som nettopp har medført en oppbygging med en tydeligere progresjon, en forsterket metodeopplæring samt bedre integrasjon av anvendte og kliniske emner gjennom hele studieløpet, enn i den gamle studieplanen. Blant annet er *Ex. phil.* flyttet til det første studieåret, og anvendte og kliniske perspektiver er i større grad integrert i basalfagene. Ellers er brukerkunnskap tatt inn i studieplanen, blant annet gjennom samarbeidet med Forandringsfabrikken.

Slik det er skissert i den nye studieplanen, integrerer den både intern og ekstern praksis samt veiledet ferdighetstrening og terapiopplæring i studieløpet.

De sakkyndiges vurdering er derfor at den nye studieplanen for profesjonsstudiet ved NTNU generelt sett ivaretar retningslinjenes krav til studiets oppbygging, blant annet gjennom en tydelig progresjon gjennom hele studieløpet. Dette gjelder både teoretisk og empirisk kunnskap, forskningsmetode, ferdighetstrening og veiledet praksis.

5.2.8 Vurder i hvilken grad studieplanen ivaretar retningslinjenes krav til praksisstudier

Etter de sakkyndiges vurdering ivaretar den nye studieplanen retningslinjenes krav til praksisstudier når det gjelder omfanget av praksis. Særlig synes en bredde i praksislæringen å være godt ivaretatt gjennom de ulike internklinikkene ved instituttet, hvor alle studenter får terapierfaring både med barn og voksne samt nevropsykologisk praksis.

Det ser videre ut til at praksis i spesialisthelsetjenesten/psykisk helsevern er godt sikret gjennom et samarbeid som innebærer en ordning hvor tre psykologer ute i tjenestene er ansatt som praksiskoordinatorer.

I selvevalueringen sin beskriver imidlertid NTNU en bekymring knyttet til å sikre at samtlige studenter får tilstrekkelig variert erfaring, både med ulike alders- og målgrupper og psykologiske problemstillinger innenfor helse- og velferdstjenester på ulike nivåer. Det er særlig bekymringsfullt at tjenestestedene i kommunene ikke synes å være tilstrekkelig rustet til å ta imot det store antallet studenter som skal ut i praksis. Komiteen deler denne bekymringen.

For å forsøke å bedre kontakten med førstelinjen og sikre praksisplasser i kommunen opplyses det i selvevalueringen at Institutt for psykologi ved NTNU planlegger å etablere en lignende ordning som den de har med spesialisthelsetjenesten, det vil si å ansette en psykolog som jobber i kommunen i 20 % stilling ved NTNU som praksiskoordinator. Å etablere kontakt med praksisfeltet gjennom felles stillinger høres for de sakkyndige ut som en klok beslutning. Det blir også viktig å sikre at det i et samarbeid med kommunen eller fylket etableres samarbeid med tjenester som ivaretar arbeid og arbeidsdeltakelse for voksne, i tillegg til barne- og familietjenesten, slik at praksisplasser kan sikres begge steder.

5.3. Har de sakkyndige tillit til at studentene ved studieprogrammet vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet som er fastsatt i retningslinjene?

Den nye skisserte studieplanen har samlet sett et innhold og en oppbygging som etter de sakkyndiges vurdering vil sikre et godt integrert profesjonsstudium i psykologi. Gitt at studieplanen iverksettes slik det er skissert, har vi tillit til at studentene ved studieprogrammet for profesjonsstudiet i psykologi ved NTNU vil kunne oppnå det intenderte læringsutbyttet slik det er fastsatt i retningslinjene. Det vil imidlertid være avgjørende at det nye rammeverket følges opp med konkret emneutvikling i årene som kommer, slik at læringsutbytte som er skissert kan oppfylles.

Arbeidet NTNU gjør med å videreutvikle et godt samarbeid med praksisfeltet for å sikre et tilstrekkelig antall praksisplasser er viktig. Dette gjelder kanskje i særlig grad å videreutvikle samarbeidet med kommunen, hvor det må sikres praksisplasser både innenfor helse- og velferdstjenestene for voksne og barne- og familietjenesten, for at læringsutbyttet for det helsefremmende og forebyggende kompetanseområdet kan oppfylles fullt ut. Godt nok tilfang av praksisplasser er for øvrig avgjørende også for at læringsutbyttene for kompetanseområdet «psykologisk utredning og behandling» skal oppfylles tilfredsstillende, men her opplyses det at behovet for praksisplasser er godt dekket gjennom eksisterende avtaler med spesialisthelsetjenesten.

Videre peker NTNU i selvevalueringen på at psykologstudiets oppbygging er ressurskrevende, og ikke minst at det fordrer en bredde av vitenskapelige ansatte som kan være utfordrende å rekruttere. Særlig er det behov for vitenskapelig ansatte med dobbeltkompetanse, det vil si fagansatte som både har klinisk spesialitet i psykologi og forskerutdanning (Ph.d.).

5.4. Frittstående vurdering: I hvilken grad har institusjonen benyttet muligheten for lokal tilpasning?

Institutt for psykologi ved NTNU beskriver at de har benyttet seg av mulighetene for lokal tilpasning i studieplanen sin. I første rekke er dette knyttet til å fortsette med de tre ulike internklinikkene for barn- og unge, voksne og nevropsykologi. Det er fremholdt at disse klinikkene representerer en godt etablert praksis, hvor det er et tett samspill med behandlingsforskning og terapi samt basalopplæring og klinisk virksomhet.

Institutt for psykologi har lenge hatt et tett samarbeid med St. Olavs Hospital knyttet til sakkyndighet og rettspsykologi. Det er beskrevet at det er ønskelig å fortsette dette samarbeidet, men at en nå vurderer om sakkyndighet og rettspsykologi kan integreres i

andre emner heller enn å beholde det som eget emne, ut fra hensyn knyttet til de ressursene som kreves for å ellers oppfylle retningslinjene.

6 Komiteenes overordnede betraktninger fra evalueringen av implementeringen av RETHOS

Noe av hensikten med RETHOS-prosjektet er å harmonisere helse- og sosialutdanningene i Norge. Arbeidsgivere, samarbeidspartnere, og, fremfor alt, mottakere av helse- og sosialtjenester skal være trygge på at helsepersonell har den samme kompetansen uavhengig av studiested. Så vidt komiteen erfarer var det imidlertid bekymringer knyttet til andre utdanninger enn psykologutdanningen som bidro til etableringen av RETHOS-prosjektet. Selv om de ulike studiebyene kanskje er assosiert med noe ulike psykologi-tradisjoner, har den norske psykologutdanningen en relativt tung profil. Norge har også vært en aktiv deltaker i utviklingen av profesjonen utenfor landets egne grenser³. I så måte fremstår implementeringen primært som en konsolidering og formalisering av allerede anerkjente praksiser.

Likefullt har prosessen med å utvikle og implementere forskriften synliggjort behovet for en ytterligere forsterking av psykologkandidatens grunnkompetanse, eksempelvis i tilknytning til samfunnsoppdraget på kommunalt nivå, bedre ivaretagelse av sårbare og marginaliserte individer og gruppers behov, økt fokus på tidlig og kontinuerlig yrkesrolleutvikling og tydelige krav til praksis. Forskriften er slik sett en kvalitetsgaranti for tjenestemottakeren, hvilket synes enda viktigere nå som gradsforskriften har opphørt.

Komiteen vil gjerne fremheve at alle studiestedene har lagt ned mye arbeid i implementeringen. Selvevalueringene tyder også på at studiestedene, til tross for utfordringer med detaljeringsnivået, har erfart at forskriften har medført viktige diskusjoner i fagmiljøene. Det er også positivt at implementeringen har ført studiestedene tettere sammen med tanke både på undervisnings- og forskningssamarbeid mellom regionene. Dette tror vi vil styrke psykologutdanningen.

Vi vil tilføye at studiestedene har utført implementeringsarbeidet uten ekstra tilførte ressurser og samtidig med COVID-19-pandemien. I så måte kan man heller ikke forvente at alle løsninger er optimale, og implementeringen bør anses som en dynamisk prosess også i det videre.

Harmonisering av utdanningene

Til tross for det generelt høye faglige nivået bør det påpekes at det ikke foreligger et entydig bilde hva angår *harmonisering* av utdanningene. Kravet om harmoniserte utdanninger på den ene siden og muligheten for lokale tilpasninger på den andre byr på noen utfordringer. Komiteen vil peke på et par av disse:

Et åpenbart moment med tanke på harmonisering av psykologutdanningen er å sikre den grunnleggende utrednings- og behandlingskompetansen til nyutdannede psykologer. Her vil vi fremheve behovet for tilstrekkelig erfaring med utredning og behandling av både barn og voksne, som jo er helt i kjernen av hva de aller fleste psykologkandidater skal jobbe med

---

³ Nielsen et al., 2016. *International Declaration on Core Competences in Professional Psychology*.

når de kommer ut i arbeidslivet. Så vidt vi kan vurdere er ikke dette tilstrekkelig sikret ved noen av studiestedene, med unntak av NTNU. Riktignok gir samtlige studiesteder noe klinisk opplæring knyttet til både barn og voksne, men selv etter implementeringen ser vi at mange studenter fortsatt vil kunne fullføre psykologutdanningen uten å ha tilstrekkelig kompetanse med utrednings- og behandlingsforløp for pasienter under 18 år og/eller være mer spesialisert i noen aldersgrupper fremfor andre.

Historisk sett har barnefeltet vært nedprioritert, og studenter vegrer seg oftere for samtaler med barn enn for samtaler med voksne. Dersom studiestedene ikke likestiller disse feltene, vil denne skjevheten kunne opprettholdes, noe som igjen kan ha konsekvenser for rekruttering til arbeid med barn og unge både i 1. og 2. linjetjenesten. Komiteen anbefaler at alle studiesteder sikrer tilstrekkelig praksis både med barn og voksne, og at man i begrenset grad spesialisere kandidatene i klinisk voksen *fremfor* klinisk barn, eller omvendt.

Et annet moment angår kravet til integrasjon. Med tanke på at det er kandidatens sluttkompetanse som er forskriftsfestet, kan ulike studiesteder vektlegge ulike læringsutbytter i ulike deler av studieforløpet. Et eksempel på dette er at UiB har en noe sterkere vektlegging av basalfag fremfor yrkesrolle i de aller første studieårene enn de andre studiestedene. Selv om samtlige studiesteder tilbyr profesjonsforberedende kurs, så synes omfanget, innhold og timing å variere. På den måten blir det noe lav grad av harmonisering av et annet krav i forskriften: et studieløp hvor teori, empiri, ferdighetstrening og praksis er *kontinuerlig integrert*.

Samtidig bør det påpekes at integrasjonen i psykologutdanningen ikke kan anses for å være ideell i noen av de aktuelle studieprogrammene. Selv om alle tilbyr kliniske perspektiver, ferdighetstrening og praksis, er det fortsatt slik at disse elementene er mest fremtredende i de siste studieårene.

Et kontinuerlig integrert løp var på sett og vis også intensjonen til psykologutdanningen forut for forskriften, noe som var relatert til «Boulder-modellens⁴» vektlegging av psykologen som både en «scientist» og «practitioner». En slik integrasjon krever imidlertid høy ressursbruk blant annet knyttet til lærertetthet, læringsformer, praksisgjennomføring, egnede undervisningsarealer og krav til logistikk.

Komiteen vurderer høy grad av integrasjon som avgjørende for kvaliteten i psykologprogrammet, men reiser tvil ved hvorvidt dette er forenlig med dagens studiefinansiering i kategori «B». Når det i tillegg er nødvendig med en betydelig bredde og spesialisering i den vitenskapelige staben ved studiesteder som tilbyr psykologutdanningen, vurderer komiteen at den reviderte psykologutdanningen bør oppjusteres til finansieringskategori «A».

Praksis

Alle læresteder ønsker utvilsomt å tilby stor bredde og omfang av praksiserfaringer. Dette fordrer imidlertid at helse- og velferdstjenestene har anledning til å ta imot studentene.

---

⁴ Peterson, Christopher; Park, Nansook (2005). "[The Enduring Value of the Boulder Model: upon this rock we build](#)" (PDF). *Journal of Clinical Psychology*. **61** (9): 1147–1150. doi:10.1002/jclp.20154. hdl:2027.42/48678. PMID 15965936.

Spørsmålet om hvorvidt praksiskravene er implementert bør derfor også rettes til tjenestene, og særlig til kommunene.

Per i dag er det kun andrelinjetjenesten som er forpliktet til å ta imot psykologstudenter. Dette er et paradoks med tanke på det nye lovverket knyttet til psykologer i førstelinjetjenesten. Det er også andre tjenester som burde vies større oppmerksomhet enn hva som er tilfelle i dagens praksisordninger. Fokus på psykisk helse i tilknytning til arbeidsdeltakelse har fått en tydelig plass i forskriften, men studiestedene og aktuelle praksistilbydere, slik som NAV, har fortsatt begrenset kontakt. Komiteen anbefaler at man samordner dette fokuset også på nasjonalt nivå, i form av avtaler med eksempelvis KS og NAV. I tillegg bør man vurdere andre virkemidler som for eksempel delte stillinger.

«Best practice»

Som anført i forskriftens § 2 skal profesjonsutdanningen i psykologi gi kandidatene *evidensbasert kompetanse om psykologi som anvendte praktisk fag, som klinisk utøvende fag, og som forskningsfelt*. Hvorvidt implementeringen lykkes på sikt, avhenger således av gode vilkår både for utdanning og for forskning.

Gjennom evalueringen har vi for øvrig sett at lærestedene lettere innfrir sentrale praksiskrav dersom de selv har mulighet til å drive klinisk virksomhet, samt at de har en god og tett kontakt med praksisfeltet. I alle fall er det særdeles viktig at studentene får opplæring av dyktige fagpersoner, og at psykologimiljøet gis gode rammer for fortsatt å utvikle og evaluere metoder innenfor behandling og forebygging. Dette fordrer en systematisk satsning på å utdanne, rekruttere og beholde høyt kvalifisert personell.

For psykologutdanningen er det avgjørende at det utdannes tilstrekkelig mange personer med dobbeltkompetanse (doktorgrad og spesialisering i psykologi), og at sektoren er konkurransedyktig. Per i dag er det blant annet krevende å rekruttere attraktive psykologspesialister fordi lønnsnivået i andre offentlige virksomheter er høyere enn i UH-sektoren.

Studiekvalitet

Å innfri forskriften kan som nevnt betraktes som en kvalitetsgaranti, i form av sluttkompetansen som helse- og sosialtjenestene tilføres. Men, dette er ikke i seg selv en garanti for høy studiekvalitet. Det generelle kvalitetsarbeidet må også gis tilstrekkelig oppmerksomhet. Ikke minst med tanke på å skape helhet og progresjon i studieløpet. For eksempel er det viktig at interne og eksterne fagansatte har kontakt med hverandre på tvers av profesjonsforberedende emner for å tilrettelegge for gode utviklingsprosesser for studentene.

Til sist: Dersom forskriften har ført til at man har opprettet nye emner som er plassert på mindre gunstige tidspunkter i studieløpet, eller at læringsutbyttebeskrivelser som ikke naturlig hører sammen er plassert innenfor ett og samme emne, har implementeringen mindre verdi. Dette er for tidlig å vurdere nå, men det blir viktig å sikre at løsninger innad i emner og på tvers av studieløpet oppleves hensiktsmessige også for studentene. En tett dialog mellom fagansatte og mellom fagansatte og studenter blir trolig ekstra viktig i årene som kommer.

7 NOKUTs sammenfatning av institusjonenes erfaringer fra implementeringen av RETHOS

I denne delen har NOKUT sammenfattet institusjonenes selvevalueringer der institusjonene har redegjort for sine erfaringer knyttet til implementeringen av retningslinjene i egen studieplan.

7.1 Retningslinjenes anvendelighet

Institusjonene vurderer gjennomgående at retningslinjene har vært et godt utgangspunkt for å utvikle lokale studieplaner, og at de bidrar til å sikre en mer enhetlig kompetanse hos ferdigutdannede kandidater. Flere rapporterer imidlertid om utfordringer i tilknytning til operasjonalisering av læringsutbyttene, og da særlig når det gjelder nivå. Her mener de at læringsutbyttene er lagt på et høyere nivå enn det kanskje er realistisk å forvente i en generalistutdanning i psykologi, hvor kliniske tema skal og må vektlegges, og stiller spørsmål om hvorvidt det er mulig å holde masternivå i så mange læringsutbytter som forskriften krever og samtidig innfri normen til arbeidsmengde i de enkelte emnene.

Tre institusjoner skriver at retningslinjene på noen punkter gir tydelige føringer som har tilført nye tema inn i den eksisterende studieplanen, eller bidratt til en tydeligere vektlegging av tema, som for eksempel samisk befolkning, kultur og språk, ledelse, palliasjon og kriseintervensjon, kvalitativ metode og vitenskapsteori. En institusjon skriver at dette har ført til økt ressursbruk, og at de har måttet redusere omfanget av tematikk som ikke åpenbart er en del av RETHOS.

7.2 Mulighet for lokal tilpasning

Denne delen omhandler institusjonenes opplevelse av muligheten for lokal tilpasning og skiller seg dermed fra de sakkyndiges vurderinger av lokal tilpasning i studieplanene presentert tidligere.

Flere av institusjonene uttrykker at de nye retningslinjene er relativt detaljerte, noe som legger noen begrensninger på institusjonenes handlingsrom for å inkludere tematikk utover det som allerede ligger i forskriften. Dette fremstår imidlertid som et mindre problem, da det påpekes at de nye retningslinjene sammenfatter en del trender som har vært aktuelle innenfor fagområdet gjennom flere år. Til tross for detaljnivået i retningslinjene er det bred enighet blant institusjonene om at det fortsatt er rom for å gjøre noen institusjonelle tilpasninger. Her viser NTNU til at de kan beholde noe av sitt særpreg knyttet til samarbeidet med St. Olavs hospital om sakkyndighet og rettspsykologi, mens UiT skriver at de kan videreføre sin vektlegging av utviklingspsykologi. Institusjonene uttrykker videre at selv om de nye retningslinjene legger overordnede føringer, så finnes det en del frihet i hvordan institusjonene velger å tilnærme seg de ulike læringsutbyttene. Et eksempel her kommer fra UiB som poengterer at de nye retningslinjene gir full frihet med tanke på valg av teoretiske modeller og spesifikke behandlingstilnærminger. Videre trekker flere institusjoner frem at de nye retningslinjene heller ikke legger noen føringer på antall studiepoeng. At omfang/studiepoeng ikke er tydelig definert skaper noen uklarheter med hensyn til når retningslinjene er oppfylt, men det skaper også institusjonelt handlingsrom, noe som oppleves som viktig.

7.3 Samarbeid med tjenestene

De fire profesjonsstudiene i psykologi rapporterer gjennomgående at tjenestene i begrenset grad har vært involvert i arbeidet med å utvikle/ revidere ny studieplan. En institusjon skriver at de har brukt en ansatt i kombinert stilling inn i arbeidet med studieplanen, mens to andre viser til at ansatte med lang erfaring fra tjenestene har brakt perspektiver fra disse inn i arbeidet med planene. Representanter fra tjenestene har også påvirket studieplanen gjennom representasjon i instituttstyrer og programråd hvor planutkastene har vært drøftet. To institusjoner viser til at studieprogrammene og tjenestene allerede samarbeider tett om praksis, og at det har bidratt til å ivareta målsetningen om å involvere tjenestene i utformingen av innholdet i utdanningen.

7.4 Samarbeid med andre fagområder

Studieprogrammene rapporterer om noe samarbeid med andre fagområder. Tre av studieprogrammene viser til at de allerede var i gang med å revidere studieplanene sine basert på ekstern evaluering og innspill fra andre fagmiljøer forut for implementeringen av RETHOS, og at de nye studieplanene delvis bygger på disse.

NTNU peker på at psykologi i seg selv er en tverrfaglig disiplin, og at det har vært vel så viktig å utvikle samarbeid innad i programmet og mellom egne fagmiljøer for å sikre bedre samkjøring på tvers av emner. Utdanningen skriver videre at de tok initiativ til å utvikle emnet *Tverrfaglig samhandling*, som involverte samarbeid med andre fagmiljøer, men at dette emnet ikke ble realisert på grunn av mangel på deltakere. NTNU viser i denne sammenhengen til at det er krevende å etablere tverrfaglige emner i profesjonsstudier som allerede har omfattende læringsutbytter å forholde seg til.

Ved UiT ble emnet *HEL-0700*, som inngår i alle helsefagutdanningene, revidert som en følge av de nye retningslinjene. Det ble i første omgang arrangert workshoper i regi av fakultetet, der samtlige utdanninger deltok i tillegg til fakultetsledelsen. Her ble det bestemt hvilke læringsutbytter som skulle implementeres i emnet *HEL-0700*. Deretter ble det nedsatt en tverrfaglig arbeidsgruppe som skulle utarbeide ny emnebeskrivelse. Samtlige utdanninger ved fakultetet var representert i denne gruppen. Dermed ble læringsutbyttene etablert ut fra en felles forståelse, og emnets tverrfaglige formål ivaretatt.

Av konkrete pågående samarbeid viser utdanningen ved UiO til at de samarbeider med skoleverket om WISC-testing og med det Medisinsk fakultet om gjennomføring av hjernediseksjon og demonstrasjon på emnet *PSYC2230*. Utdanningen er også en del av det tverrprofesjonelle samarbeidslæringsprosjektet *Sammen i praksis* (SamPraks), der studenter fra seks forskjellige helsefagutdanninger ved UiO samarbeider i tverrfaglige team. Ved UiB samarbeider psykologi med Institutt for global helse og samfunnsmedisin ved Det medisinske fakultetet om emnet *Tverrprofesjonell samhandling* (TVEPS), som inngår i den nye studieplanen.

7.5 Samarbeid med andre aktører

De fire institusjonene med profesjonsstudier har hatt fortløpende dialog med hverandre om operasjonalisering og tolkning av læringsutbytter samt muligheter for å utvikle felles læringsressurser. NTNU skriver i denne sammenheng at de ser et stort potensial i nasjonalt undervisningssamarbeid, og det kan bli aktuelt å utvikle undervisningsressurser knyttet til f.eks. forskriftens fokus på den samiske befolkningen og andre minoritetsgrupper. Et annet eksempel kan være undervisningsressurser som involverer andre faggrupper de ikke selv har ansatt, som leger eller jurister.

Profesjonsstudiet ved UiT trekker frem samarbeidet med de studieadministrative tjenestene som svært viktig i arbeidet med å utvikle ny/revidere studieplanen.

7.6 Andre uforutsette konsekvenser

To av fire studieprogram har besvart spørsmålet. UiO rapporterer at de har måttet utvikle et nytt kurs for å ivareta læringsutbyttet om ledelse på en bedre og mer helhetlig måte enn tidligere. Arbeidet med å ivareta det samiske perspektivet i studieplanen har også fått økt fokus, noe som har ført til et godt faglig samarbeid på tvers av universitetene for å utvikle undervisningsopplegg. NTNU rapporterer at implementeringen av RETHOS har påvirket arbeidet med strategisk personalplan, og at de har utlyst, og kommer til å utlyse, stillinger i årene som kommer for å innfri forskriften. Videre har pandemi, i kombinasjon med lokale utfordringer, påvirket implementeringen av studieplanen og har gjort det nødvendig å innfase RETHOS gradvis.

8 NOKUTs sammenfatning av tjenestenes erfaringer fra implementeringen av RETHOS

Denne delen omhandler tjenestenes opplevelse av samarbeidet med institusjonen om utvikling av ny/revidert studieplan og tar utgangspunkt i intervjuer med representanter fra tjenestene. Ettersom mange av temaene overlapper på tvers av fagområder, vil informasjon fra intervjuene presenteres samlet. Som beskrevet i fremgangsmåten, tar teksten utgangspunkt i 14 intervjuer fra fem ulike fagområder. Funnene som legges frem, viser dermed en god bredde i tjenestenes erfaringer, men de er ikke representative for alle samarbeidene.

Denne evalueringen skal ikke og kan ikke vurdere effekten av RETHOS, men informasjon fra intervjuene gir oss noen svake indikasjoner på hva tjenestene erfarer. Først og fremst uttrykker tjenesterepresentantene som har vært del av mer omfattende prosesser, at de synes studieplanene er blitt mer relevant for tjenestene, og at de tror studieprogrammets arbeidslivsrelevans vil bli styrket.

Noen utdanninger (hovedsakelig fase 1 som har hatt mer tid med RETHOS) uttrykte også at det over tid har vært en endring i studentene som kommer inn i praksis. De beskriver at studentene fremstår mer klare for praksis. Dette er observasjoner fra intervjuene som det kan være interessant å se nærmere på i videre evaluering.

Intervjuene utforsker hvordan tjenesterepresentantene erfarte samarbeidet rundt utviklingen av ny studieplan, og hvorvidt de opplevde at prosessen ledet til et tettere samarbeid mellom tjenestene og studiestedene. Intervjuene undersøkte også tjenestenes oppfatninger om arbeidslivsrelevans.

Tjenesterepresentantene fant det vanskelig å svare på hvorvidt RETHOS-prosessen har ledet til et tettere samarbeid sammenliknet med tidligere. Dette kommer i stor grad av at de ikke hadde kjennskap til tidligere prosesser. Flere uttrykte imidlertid at de er positive til denne typen samarbeid og håper endringene vil styrke arbeidslivsrelevansen, men at de først kan vurdere dette etter at studentene har fullført studieløpet. De hadde derimot mange meninger om prosessen de hadde vært en del av, og hvordan denne kunne vært lagt opp for å sikre god samhandling mellom tjenestene og institusjonene. Denne delen vil derfor hovedsakelig handle om hvordan tjenestene har opplevd samhandlingsprosessen, hva som har fungert, hva som ikke har fungert og hva som kan forbedres.

8.1 Organisering

Tjenesterepresentantenes bidrag inn i studieplanarbeidet har vært organisert på ulike måter. De har inngått i styringsgrupper, referansegrupper og som deltakere i arbeidsgrupper. Begrepsbruken mellom organiseringstypene er noe varierende mellom institusjonene, men i denne teksten vil de bety følgende: styringsgrupper styrer prosessen på et overordnet nivå, arbeidsgrupper utvikler studieplanene og referansegrupper kommer med innspill til prosessen eller konkrete utkast som er utviklet av arbeidsgruppen. Som beskrevet i selvevalueringene fra institusjonene, er referansegrupper den vanligste

samarbeidsformen, og de fleste av respondentene hadde deltatt i slike blant de som ble intervjuet. Vi ser også eksempler der tjenesterepresentantene har vært representert på flere nivåer samtidig, for eksempel at de har representasjon i både styringsgrupper, referansegrupper og arbeidsgrupper.

Vi kan se en tydelig sammenheng mellom måten samarbeidet har vært organisert på og tjenesterepresentantenes opplevelse av å bidra inn i studieplanarbeidet på en konstruktiv måte. Det er tydelig at tjenesterepresentantene som har vært involvert på et høyere nivå, som for eksempel i en styringsgruppe, opplever å ha hatt større innflytelse på prosessen enn de som kun ble inkludert sporadisk for innspill. Eksempler på dette kommer til syne i utsagn fra tjenesterepresentanter som kun har vært med i mindre innspillsprosesser. Her trekkes det frem at på tidspunktet de blir inkludert i prosessen, var en stor del av rammene allerede satt, noe som reduserte mulighetene deres for innflytelse. De beskriver videre at de gjerne skulle være inkludert tidligere i prosessen når viktige valg ble tatt. En respondent uttrykte følgende: «Vi har tidligere sett at noen sterke interesser i utdanningsinstitusjonene setter standarden for litteratur og vinkling for det som skal læres. I noen tilfeller er det da akademias interesser som blir ivaretatt, ikke praksisfeltets beste eller studentenes arbeidslivsrelevans.» Basert på informasjon som kom frem i intervjuene, er det tydelig at de representantene for tjenestene som hadde vært inkludert i en større del av prosessen, var mer fornøyde med samarbeidet enn de som hadde vært involvert mer sporadisk.

8.2 Rekruttering

Tjenesterepresentantene mener at det er viktig at de har innflytelse på hvilke tjenesterepresentant(er) som blir invitert inn i slike prosesser, da det ofte fremstår som litt tilfeldig hvem som blir rekruttert. Erfaringsmessig vil institusjonene ofte benytte nettverkene sine og kontakte praksiskontakter eller andre de har samarbeidet med tidligere. Dette er en pragmatisk og effektiv tilnærming, og i mange tilfeller fungerer dette godt, men ikke alltid. Følgende sitat illustrerer hvordan tjenestene ikke alltid ser seg tjent med denne måten å innhente tjenesterepresentanter på:

Kan også huske at vi snakket om hvem som ble oppnevnt som representant fra arbeidsgiver. Var det en som arbeidsgiver hadde bestemt, eller var det en som tilfeldigvis institusjonen hadde samarbeidet med tidligere? En tjenesterepresentant var halvveis inne fordi institusjonen tenkte det var en fin person å ha med seg. Da protesterte vi fra styringsgruppen.

En annen respondent beskriver et tilfelle der rekrutteringen heller ikke fungerte optimalt: «Hos oss burde det være naturlig å ta med leder og studentkoordinator, og ikke en tilfeldig person som meg. De burde kanskje vært mer spesifikke på hvem de ønsket skulle sittede i et slikt utvalg.»

Tjenesterepresentantene mener også det er viktig at slike prosesser dekker en tilstrekkelig bredde når det kommer til representasjonen. Dette er spesielt viktig for studieprogram som utdanner studenter for mange ulike tjenester. Dersom prosessene inkluderer få tjenesterepresentanter, kan dette være vanskelig. Noen uttrykker også et ønske om en likere representasjon mellom institusjonene og tjenesterepresentantene: «Savnet at arbeidsgruppene hadde en mer jevn fordeling. Det var ganske ujevnt fordelt i selve

arbeidsgruppene.» Tjenesterepresentantene viste forståelse for at det kan være krevende å sikre bredde i tjenesterepresentasjonen, spesielt for fagområder som favner bredt. De mener likevel at det er noe institusjonene bør etterstrebe.

I tillegg til bredde i tjenesterepresentasjonen trakk respondentene inn betydningen av studentrepresentasjon. Flere som hadde sittet i arbeidsgrupper eller referansegrupper med studenter, uttrykte at dette var svært positivt. En tjenesterepresentant trakk også frem at studenter burde få delta i prosessen på like vilkår som tjenesterepresentanter for å sikre at deltakelsen ikke blir opp til den enkelte students engasjement og kapasitet:

«Tjenesterepresentanten kunne fakturere, dette kunne ikke studentene, og det stod da på studentenes engasjement. Det hadde vært en fordel om studentene hadde kunnet deltatt på like vilkår.»

Basert på tjenesterepresentantene uttalelser fremstår det hensiktsmessig at institusjonene i større grad formaliserer samarbeidet med tjenestene i slike prosesser. Dette vil kunne skape en bedre tilknytning til tjenesten som en helhet.

8.3 Praktisk gjennomføring

Respondentene ga gjennomgående uttrykk for at institusjonene kunne gitt tydeligere informasjon i oppstarten av dialogen med tjenestene. Flere uttrykker at det var uklarerheter med hensyn til hva oppdraget ville omfatte, hvilken rolle tjenesterepresentantene skulle ha og/eller hvor mye tid/ressurser oppdraget ville kreve. Flere av respondentene gav uttrykk for at studieplanarbeid er noe de sjelden har befatning med, og at de trengte tid til å sette seg inn i hvilke nasjonale og lokale retningslinjer institusjonene må forholde seg til i utviklingen av studieplaner. God informasjon fra institusjonen er derfor veldig viktig. En tjenesterepresentant beskrev det på følgende måte: «Den informasjonen jeg fikk på forhånd, er sikkert god når man jobber på høyskolen, men ikke i fag. Spranget blir stort.»

Selv om informasjonen i forkant kunne være mangelfull, uttrykker flere at institusjonene var gode på å forklare og redegjøre i møtene. Hovedinntrykket er at fagmiljøene møtte tjenesterepresentantene og studentrepresentantene på en god måte. Institusjonene var flinke til å oppklare uklarerheter og skapte et godt rom for utveksling av ideer. Noen respondenter gav imidlertid uttrykk for at det akademiske språket de fagansatte benytter, kunne være litt utfordrende å forholde seg til. De hadde forståelse for at institusjonene må oppfylle visse språklige krav i for eksempel utviklingen av læringsutbytter, men at det til tider kunne bli litt vel mye fokus på språklige nyanser. Selv var de mer opptatt av det store bildet, som for eksempel hvilke temaer som inkluderes. Her poengterer de igjen hvor viktig det er at de blir inkludert på et tidlig tidspunkt før alle bakenforliggende valg er tatt.

Tjenesterepresentantene kom også inn på viktigheten av at studentrepresentantene og de selv blir behandlet som likeverdige parter i møtene. Her satt de fleste igjen med gode opplevelser. De fagansatte var flinke til å oppklare uklarerheter og legge til rette for utveksling av ideer. Majoriteten satt også igjen med en opplevelse av at institusjonene var flinke til å lytte til tjenestenes ønsker, og at de viste vilje til å finne løsninger på hvordan disse kunne inkorporeres i studieplanen. Samtidig viste de forståelse for at ikke alle deres ideer og ønsker kan etterkommes i en slik prosess.

En betydelig andel av respondentene opplevde manglende oppfølging i ettertid. Etter at studieplanen var ferdigstilt, hørte de ikke noe mer fra institusjonen. Dette mente de var uheldig, og mange satt også igjen med ubesvarte spørsmål. For eksempel visste de lite om hvordan innspillene deres hadde blitt mottatt, og om disse ble inkludert videre i prosessen. Flere ga uttrykk for at det hadde vært ønskelig med et avsluttende møte mellom partene som hadde deltatt i prosessen.

8.4 Tidsutfordring

Mange av utfordringene som trekkes frem, ser ut til å kunne tilskrives knappe tidsrammer. Dette kan være alt fra kort tid mellom invitasjon og prosjektstart, tid til møter, tid til å sette seg inn i dokumenter før møter eller tid til å rådføre seg med egen tjeneste mellom møter. God samhandling tar tid, og flere ga uttrykk for at institusjonene ikke alltid tok høyde for at også de trengte tid til å gjennomføre sine interne prosesser. Som en tjenesterepresentant sa: «Jeg skulle ønske at vi hadde hatt bedre tid på dette, så vi kunne fått en bedre intern prosess og gitt bedre innspill på studieplanene. Det gikk litt fort i svingene.»

Tjenestene viste forståelse for at institusjonene måtte forholde seg til eksterne tidsfrister, og at dette var en del av tidskabelen. Her er det imidlertid viktig å utdype at institusjonene som sier at tid har vært en utfordring, ikke er en homogen gruppe, og det er stor variasjon i hvordan institusjonene har løst arbeidet innenfor tidsrammen. På den ene siden har vi institusjoner som ikke har hatt noe samarbeid med tjenestene og begrunner dette i mangelen på tid (informasjon hentet fra selvevalueringene). På den andre har vi institusjoner som har gjennomført prosesser med tjenesteinkludering på flere nivåer (styringsgrupper, referansegrupper og arbeidsgrupper). Det er tydelig at ulike institusjoner har utnyttet tidsrommet på svært ulike måter. Også de tjenesterepresentantene som hadde tatt del i mer omfattende prosesser, ga uttrykk for at de opplevde tidspress, men var gjennomgående mer tilfredse med arbeidet de hadde tatt del i.

Det er her viktig å trekke frem at noen av institusjonene har hatt andre praktiske utfordringer som har gjort samarbeid vanskelig enn knapphet på tid. For eksempel har fase 2-utdanningene hatt større utfordringer med å samhandle med tjenestene enn fase 1-utdanningene. Dette kommer som følge av situasjonen med covid-19, som påvirket en større del av tidsrommet fase 2-utdanningene hadde til rådighet til studieplanutvikling.

8.5 Samarbeid etter RETHOS

Majoriteten av tjenesterepresentantene kom fra tjenester som hadde etablerte samarbeid med institusjonene før RETHOS-arbeidet startet. Disse uttrykte i all hovedsak at RETHOS-arbeidet ikke har ført til mer samarbeid enn de hadde tidligere, men så ikke dette som et problem, da det eksisterende samarbeidet har vært godt. Noen uttrykte videre at det eksisterende samarbeidet i stor grad har omhandlet praksis, og at samarbeidet gjerne kan utvides utover dette. Blant representantene som kom fra tjenester som ikke allerede hadde etablerte samarbeid i forkant av RETHOS-prosessen, er det svært få som kan vise til at dette ble etablert i etterkant. Noen som uttrykte et ønske om et tettere samarbeid. Som en respondent sa det: «Veldig positivt til å bli invitert inn i en slik prosess. Det er viktig at

studentene lærer om hva som rører seg i tjenestene. En må gå linja helt ut, og ikke la det bli med en engangsinvasjon.»

En stor del av de eksisterende samarbeidene handler om praksis. Dette er tjenestene svært positive til, men flere ønsker også et tettere samarbeid som legger opp til informasjonsutveksling mellom tjenestene og de ansatte på andre områder. De ansatte ved institusjonen kan for eksempel komme på besøk for å se hvordan tjenestene jobber. En annen mulighet er at tjenestene- og brukerrepresentanter i større grad bidrar inn i undervisningen. Her fremstår det som at spesialisthelsetjenesten har et fortrinn ved at de igjennom sine formaliserte samarbeidsavtaler mellom institusjonene og sykehusene har en kultur for delte stillinger. Dette er noe flere trakk frem som svært positivt for å sikre tett samarbeid mellom institusjonene og tjenestene.

Vedlegg 1

RETHOS selvevalueringsspørsmål, psykologi

Institusjonell kontekst

1. Gi en beskrivelse av hvordan dere har tenkt og arbeidet når dere reviderte eller utviklet den nye studieplanen etter innføringen av de nye nasjonale retningslinjene. Adresser gjerne eventuelle institusjonelle særtrekk og/eller andre faktorer som har satt sitt preg på arbeidet.

Maks 1 side

Samsvar mellom studieplan og retningslinjen:

2. Hvordan ivaretas læringsutbyttene fra de ulike kompetanseområdene i retningslinjene i den lokale studieplanen?

Dersom det er hensiktsmessig så kan svaret struktureres etter de ulike kompetanseområdene:

- Vitenskapsteori og psykologiens historie
- Psykologisk forskningsmetode og akademisk formidling
- Psykologiske basaldisipliner og deres anvendelsesområder
- Psykologisk utredning og behandling
- Helsefremmende og forebyggende psykologisk arbeid
- Psykologrollen, kommunikasjon og ledelse

Maks 6 sider

3. Hvordan ivaretar studieplanen retningslinjenes krav til studiets oppbygning?

Maks 1 side

4. Hvordan ivaretar studieplanen retningslinjenes krav til praksisstudier? Adresser følgende områder:

- hvordan sikrer dere at studentene oppnår relevante læringsutbytter i praksisstudiene
- omfang av praksisstudiene
- valg av praksisarenaer

Maks 1 side

Erfaringer fra implementeringen:

5. Hvordan vurderer dere retningslinjenes anvendelighet i arbeidet med å utvikle den lokale studieplanen?

Hjelpetekst: I mandatet for RETHOS og i felles nasjonal rammeplan for helse- og sosialfagutdanningene blir det slått fast at retningslinjene «skal være førende for institusjonens arbeid med utdanningene». Med «anvendelighet» mener vi her om retningslinjene har vært et godt utgangspunkt for å utvikle lokale studieplaner. I besvarelsen ønsker vi at dere beskriver mulighetene og utfordringene som arbeidet med å utvikle nye studieplaner tuftet på retningslinjen har medført.

Maks 1 side

6. Hvordan vurderer dere muligheten for lokal tilpasning i arbeidet med å utvikle den nye studieplanen?

Hjelpetekst: I mandatet for RETHOS og i felles nasjonal rammeplan for helse- og sosialfagutdanningene blir det slått fast at «Det skal være handlingsrom innenfor

retningslinjene til faglig utvikling, nyskaping og institusjonell tilpasning ved den enkelte institusjon». I besvarelsen ønsker vi at dere reflekterer rundt i hvilken grad dere har hatt muligheten til å benytte dere av det skisserte handlingsrommet, og eventuelle utfordringer relatert til lokal tilpasning.

Maks 1 side

7. Samarbeid med tjenestene

- a) I hvilken grad har dere samarbeidet med tjenestene i arbeidet med å utvikle ny/revidert studieplan, og hvordan har dette samarbeidet tatt form?
- b) Hvilke utfordringer og muligheter har samarbeidet generert?
- c) I hvilken grad har tjenestene fått innflytelse på nåværende studieplan? Opplever dere at innflytelsen er større eller mindre sammenlignet med tidligere?
- d) Hvem har dere samarbeidet med? Her ønsker vi kun navn på tjenestestedet. Vi kommer til å ta kontakt med tjenestene for å samle inn tjenestenes erfaringer fra samarbeidet, som en del av evalueringen.

Hjelpetekst: Det er et uttalt mål for RETHOS at tjenestene i større grad involveres i utformingen av innholdet i utdanningene. Dette gjøres på ulike måter, mellom annet ved at sammensetningen av programgruppene som har utformet retningslinjene har vært sammensatt av representanter fra UH-sektoren, tjenestene og studenter.

Utdanningsinstitusjonene skal inngå samarbeidsavtaler med praksistilbydere, og disse avtalene kan også regulere forsknings-, utviklings- og innovasjonssamarbeid. I besvarelsen ønsker vi at dere beskriver hvordan dere har samarbeidet med ulike tjenestesteder i arbeidet med å utvikle ny/revidert studieplan. Med «tjenestene» mener vi her praksissteder og andre institusjoner som utøver profesjonen. Med «samarbeid» mener vi alt fra direkte deltagelse i studieplanarbeidet til deltagelse i referansegrupper etc.

Maks 2 sider

8. Samarbeid med andre fagområder

- a) I hvilken grad har dere samarbeidet med andre fagområder i arbeidet med å utvikle ny/revidert studieplan?
- b) Dersom relevant: Hvilke fagområder har dere samarbeidet med?
- c) Dersom relevant: Hvordan har samarbeidet sett ut?
- d) Dersom relevant: Hvilke utfordringer og muligheter har samarbeidet generert?
- e) Opplever dere at samarbeidet på tvers av fagområder i arbeidet med å implementere retningslinjene i lokale studieplaner har blitt styrket sammenlignet med tidligere?

Hjelpetekst: Det ligger ikke eksplisitte føringer eller forventninger i RETHOS om samarbeid på tvers av fagområder i utviklingen av nye studieplaner. Likevel er dette et område som styringsgruppen ønsker mer informasjon om, og erfaringene fra institusjonene vil være til hjelp. Med «fagområder» mener vi andre fagdisipliner.

Maks 2 sider

9. Har arbeidet med å lage nye/reviderte studieplaner resultert i samarbeid med aktører som ikke er dekket av de forrige spørsmålene? Dersom ja, beskriv samarbeidet.

Maks 0,5 sider

10. Har arbeidet med å lage nye/reviderte studieplaner fått uforutsette konsekvenser som ikke har blitt belyst? Dersom ja, gi en beskrivelse av disse konsekvensene.

Maks 0,5 sider

DRAMMENSVEIEN 288 | POSTBOKS 578,1327 LYSAKER | T: 21 02 18 00 | [NOKUT.NO](https://www.nokut.no)